93. Tiistaina 7 päivänä marraskuuta 1995

kello 17

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi indeksiehdon käytöstä vuosia 1996 ja 1997 koskevissa työ- ja virkaehtosopimuksissa 2522

Hallituksen esitys 154/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 26/1995 vp

2) Hallituksen esitys laeiksi suuronnettomuuksien tutkinnasta annetun lain muuttamisesta annetun lain muuttamisesta sekä valtion rataverkosta, radanpidosta ja rataverkon käytöstä annetun lain 15 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 107/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 5/1995 vp

3) Hallituksen esitys aluksen takavarikkoa koskevan lainsäädännön muuttamisesta 2523

Hallituksen esitys 158/1995 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 2/1995 vp

4) Hallituksen esitys vuonna 1996 perittäviä sosiaaliturvamaksuja ja kansaneläkelaitoksen rahoitusta koskevaksi lainsäädännöksi ..... „

Hallituksen esitys 103/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 15/1995 vp
Toivomusaloite 270/1995 vp

Lähetekeskustelu

5) Hallituksen esitys vaaleja ja kansanäänestyksiä koskevan lainsäädännön muuttamisesta 2524

Hallituksen esitys 175/1995 vp

6) Hallituksen esitys laeiksi luottolaitostoiminnasta annetun lain ja muiden luottolaitostoimintaan liittyvien lakien muuttamisesta sekä väliaikaisesta poikkeuksesta luottolaitostoiminnasta annettuun lakiin 2528

Hallituksen esitys 176/1995 vp

7) Hallituksen esitys yritysjärjestelyjä koskevien elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja eräiden muiden lakien säännösten muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 177/1995 vp

8) Hallituksen esitys laeiksi tullilain ja valmisteverotuslain 21 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys 178/1995 vp

9) Hallituksen esitys laiksi kiinteistövaihdosta Helsingin kaupungin kanssa ... „

Hallituksen esitys 179/1995 vp

10) Hallituksen esitys laiksi teletoimintalain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 180/1995 vp

11) Hallituksen esitys laeiksi tavaramerkkilain 6 a luvun kumoamisesta ja tullilain 25 §:n muuttamisesta 2531

Hallituksen esitys 181/1995 vp

12) Hallituksen esitys laeiksi lomautuksen johdosta maksettavasta ylimääräisestä työttömyysvakuutusmaksusta vuonna 1996, työttömyysturvalain väliaikaisesta muuttamisesta ja työttömyysturvalain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta 2532

Hallituksen esitys 182/1995 vp

13) Hallituksen esitys laeiksi työttömyysvakuutusmaksusta vuonna 1996, vuodelta 1996 perittävästä palkansaajan työttömyysvakuutusmaksusta ja työttömyyskassalain 25 ja 30 §:n väliaikaisesta muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 183/1995 vp

14) Hallituksen esitys laiksi työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta 2535

Hallituksen esitys 172/1995 vp

15) Lakialoite laiksi tuloverolain 131 §:n muuttamisesta 2543

Lakialoite 49/1995 vp (Ala-Nissilä ym.)

16) Lakialoite laiksi sotilasvammalain 6 §:n muuttamisesta ..... ,,

Lakialoite 50/1995 vp (Tiuri ym.)

17) Lakialoite laiksi peruskoululain 27 §:n muuttamisesta ..... ,,

Lakialoite 52/1995 vp (Elo ym.)

18) Lakialoite laiksi arvonlisäverolain 3 ja 85 §:n muuttamisesta 2558

Lakialoite 53/1995 vp (Jääskeläinen ym.)

19) Lakialoite työttömyysvakuutusmaksuja sekä kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksuja koskevaksi lainsäädännöksi 2559

Lakialoite 54/1995 vp (Pekkarinen ym.)

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon, sekä edustajat Bremer, Kankaanniemi ja R. Ojala.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi indeksiehdon käytöstä vuosia 1996 ja 1997 koskevissa työ- ja virkaehtosopimuksissa

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 154/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 26/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 26. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—9 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laeiksi suuronnettomuuksien tutkinnasta annetun lain muuttamisesta annetun lain muuttamisesta sekä valtion rataverkosta, radanpidosta ja rataverkon käytöstä annetun lain 15 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 107/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 5/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 5. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1, 5 ja 16 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä
toisen lakiehdotuksen 15 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys aluksen takavarikkoa koskevan lainsäädännön muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 158/1995 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 2/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 2. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta
ensimmäisen lakiehdotuksen 4 luvun 1—8 § ja luvun otsikko sekä 21 luvun 1 ja 5 § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
toisen lakiehdotuksen 7 luvun 4 § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä
kolmannen lakiehdotuksen 3 luvun 2 § ja luvun otsikko sekä 7 luvun 1 § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys vuonna 1996 perittäviä sosiaaliturvamaksuja ja kansaneläkelaitoksen rahoitusta koskevaksi lainsäädännöksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 103/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 15/1995 vp
Toivomusaloite 270/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 15. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta ensimmäisen lakiehdotuksen 3 ja 59 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta ryhtyy toisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 §

Keskustelu:

Ed. Manninen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Ed. Lämsä: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Mannisen tekemää muutosehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Manninen ed. Lämsän kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Mannisen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 71 jaa- ja 25 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 102. (Ään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

2—4 §, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta
kolmannen lakiehdotuksen 1—3 §, johtolause ja nimike sekä
neljännen lakiehdotuksen 59 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys vaaleja ja kansanäänestyksiä koskevan lainsäädännön muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 175/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Mikkola: Arvoisa puhemies! Tässä on meidän vaalejamme koskeva lakinippu käsittelyssä. Tämä koskee useita eri vaaleja, kuten kansanedustajan, kunnallis-, europarlamenttivaaleja jnp. Kiinnitän huomiota vain kahteen seikkaan. Ensin kiinnitän vaalilautakuntiin huomiota.

Lakiehdotuksessa esitetään sekä kansanedustajan että kunnallisvaaleista, kun nykyään vaalilautakuntaan kuuluu viisi varsinaista jäsentä ja tarpeellinen määrä varajäseniä, että vaalilautakuntiin kuuluisi kolme varsinaista jäsentä ja tarpeellinen määrä varajäseniä. Epäilen hiukan, onko tämä muutos tarkoituksenmukainen. Ensinnäkin kun meidän puoluejärjestelmämme on monipuoluejärjestelmä, niin voi olla tarpeellista ja parempi, että varsinaisina jäseninä olisi enemmän kuin kolme henkilöä, vaikka varajäsenillä tätä voidaan tietysti korvata myös.

Miksi myöskin näin, että vaalilautakunnat tulevat pienemmiksi. Hiukan sitä epäilen. Tämä lähtee siitä, että kunta on yhtenä vaalialueena, mutta kunta voi itse päättää, kuinka monta äänestysaluetta siinä on. Eli toisin sanoen tämä mahdollistaa aika isoja äänestysalueita. Jos mennään siihen, niin silloin voisi olla tarpeellista, että vaalilautakunnissakin on enemmän kuin kolme varsinaista jäsentä jnp.

Tähän kannattaa kiinnittää huomiota myöskin sen takia, että meillä ei koskaan ole esimerkiksi vaaleissa epäilty sitä, että olisi jotain vaalivilppejä tai muita, koska siellä on eri puolueiden edustajia riittävästi ollut varsinaisina jäseninä. Mielestäni tämä on seikka, johon kannattaa jossain määrin kiinnittää huomiota.

Mutta erityisesti kiinnitän huomiota näihin voimaantulosäännöksiin. Minä luen tässä vain voimaantulosäännöksen kunnallisvaalien kohdalta. Täällä sanotaan, että laki tulee voimaan sinä päivänä sitä kuuta 1990 jnp., mutta sitten seuraava kappale kuuluu: "Jos kunnallisvaalit tai neuvoa-antava kunnallinen kansanäänestys toimitetaan ennen kuin kuusi kuukautta on kulunut tämän lain voimaantulosta, on kuitenkin sovellettava tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä." Eli siis toisin sanoen, että jos tämän lain voimaan tullessa kuuden kuukauden sisällä järjestettäisiin kunnallisvaalit — sama säännös on eduskuntavaaleissa — niin noudatettaisiin vanhaa lakia. Mutta sitten sanotaan 2 momentissa: "Mitä 5 §:ssä säädetään vaalilautakuntien jäsenten ja varajäsenten määrästä, ei sovelleta 20 päivänä lokakuuta 1996 Euroopan parlamentin edustajien vaalien kanssa yhtäaikaisesti toimitettavissa kunnallisvaaleissa".

Minun kysymykseni kuuluu, mitä lakia noudatetaan. Tässä on jäänyt kokonaan huomioimatta se, että sanotaan "ei noudateta 5 §:ää", ei siis noudateta uuden lain 5 §:ää mutta ei jatketa, että noudatetaan sitä 5 §:n säännöstä, joka on voimaan tullessa. Tämä sama virhe toistuu kunnallisvaalien kohdalla, tämä toistuu eduskuntavaalien kohdalla jnp., vain tämmöisenä pienenä huomiona.

Mutta pääasiallisen huomion kiinnittäisin perustuslakivaliokunnassa siihen, että onko sittenkin tarkoituksenmukaisempaa kiinnittää vaalilautakuntien kokoon huomiota ja sanoa esimerkiksi, että kunta saa valita vaalialueen suuruuden. Nythän on laissa niin, että se ei saa ylittää 3 000 äänestysikäistä ihmistä muuta kuin lääninhallituksen luvalla. Nyt se on paljon suurempi mahdollisuus. Olisiko viisaampaa sanoa myöskin vaalilautakunnista esimerkiksi, että siihen kuuluu vähintään kolme varsinaista jäsentä ja enintään esimerkiksi viisi jotain muuta kuin varsinaista jäsentä ja antaa kunnan itsensä päättää sen mukaan, kuinka suuria vaalialueita kunnassa on ja antaa sitten näin ollen kunnalle lisää päätäntävaltaa.

Sen verran sanon, että tässä on paljon hyviä esityksiä, niin kuin on julkisuudessakin kerrottu. Sanon, että myöskin näiden vaalilautakuntien valinnassa on hyviä esityksiä. Tämän jälkeen niistä päättävät kunnanhallitukset eivätkä valtuustot, koska se on aika monimutkainen ja kankea menettely.

Ed. Tiusanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mikkolan huoleen vaalilautakuntien koosta on syytä yhtyä sikäli, että meillä on paljon kuntia, joissa on todella lähes kaikki eduskunnassa edustetut puolueet yhtä aikaa myös siellä valtuustoissa edustettuina taikka asettavat ehdokkaita niihin vaaleihin. Silloin saattaa tulla tilanne, että kaikkein pienimmät

puolueet tai ryhmät, jotka asettavat ehdokkaita, heillä ei ole mahdollisuutta tähän, jos mennään tähän kuuteen, kolme plus kolme -malliin. Mielestäni tämä kohta tästä esityksestä on sellainen asia, joka ei monipuolueyhteiskunnassa vie kehitystä myönteisellä tavalla eteenpäin.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mikkolan huoleen vaalilautakunnan jäsenten määrän vähentämisestä viidestä kolmeen on syytä yhtyä. Meillä todella on ollut suuri luottamus kaikkia vaaleja kohtaan, ja minusta sellainen luottamus on tarpeen säilyttää myös jatkossa. Tässähän menettelyä muutetaan myös, kuten ed. Mikkola totesi, niin että valtuuston sijasta vaalilautakunnan jäsenet nimeää kunnanhallitus. Se voi olla ihan hyvä ja varmasti myös joustavuutta lisäävä seikka, mutta jäsenten lukumääräkysymys tulee varmasti monin tavoin vastaan, kun vaalilautakuntia nimetään. Olisin sillä kannalla, että kyllä vaalilautakunnan koko voisi olla viisi tai ainakin niin, että se mahdollisuus säilyisi ja kunta voisi itse päättää. Kuntalailla on muutoinkin pyritty lisäämään kunnan omaa harkintaa ja päätäntävaltaa. Eikö tässäkin asiassa voitaisi menetellä niin?

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa puhemies! Kiinnitän lakiesityksessä huomiota siihen, että siinä ehdotetaan kunnallisvaalien ehdokasmäärää rajoitettavaksi. Tähän asti määrän on ollut mahdollista olla kaksinkertainen, mikä on ollut tärkeä asia kuntalaisten aktivoimiseksi vaaliehdokkaiksi ja äänestämään.

Nyt lakiehdotuksessa sanotaan, että "ehdokkaiden suuren lukumäärän vuoksi varsinkin suurimmissa kunnissa ehdokasasettelun hallittavuus on aiheuttanut ongelmia sekä kunnan vaaliviranomaisille että äänestäjille". Arvoisa puhemies! Tämä on täyttä puppua. Ei tämä ole mikään ongelma. Minä näen, että tässä on aika selvä demokratian kavennusyritys sellaisissa kunnissa, joissa jotkut puolueet voisivat asettaa paljon ehdokkaita. Tuntuu, että hallituspuolueilla on selvä kotiinpäinvetoyritys demokratian kustannuksella. Toivon, että todellakin valiokunnassa asia korjataan ja nykyinen käytäntö voi säilyä.

Ed. V a n h a n e n : Arvoisa puhemies! Kiinnitän samaan asiaan huomiota kuin ed. Ala-Nissilä. On huomattava, että meillä on hyvin monissa Suomen kunnissa, erityisesti pienissä kunnissa, tilanne, jossa yksittäinen puolue on verraten suuri. (Sos.dem. ryhmästä: Keskusta! — Ed. Ala-Nissilä: RKP!) — Koskee useitakin puolueita mutta erityisesti Suomen keskustaa ja RKP:tä tietyissä kunnissa, joissa yhdestä puolueesta valitaan hyvin merkittävä määrä valtuuston jäsenistä. — Mikäli valtuustoehdokkaiden määrää rajataan tällä tavalla, hyvin merkittävä osa valtuutettujen valinnasta siirretään asiallisesti puolueiden kunnallisjärjestöille, jotka ehdokasasettelun suorittavat. Siksi olisi perusteltua, että ehdokasmäärä säilytettäisiin ennallaan. Puolueiden on ollut mahdollista olla asettamatta täysiä ehdokaslistoja, kuten jokseenkin kaikki puolueet joutuvatkin tekemään osassa kunnissa, mikäli ehdokkaita ei riittävästi tule.

Toinen seikka, johon kiinnitän huomiota esityksessä, on se, että keskeinen uudistuksen osa on vaalien aikataulujen huomattava tiivistäminen. Saattaa hyvin olla, että se on paikallaan, mutta johtaa myös siihen, että esimerkiksi valtiollisissa vaaleissa puolueille jäisi ehdokasasetteluun aikaa 19 vuorokautta. Mikäli samanaikaisesti halutaan toteuttaa lainsäädännön vaatimus siitä, että jäsenäänestykset toteutetaan puolueissa, mikäli ehdotettuja ehdokasehdokkaita on enemmän kuin ehdokkaaksi voidaan nimetä, näiden kahden vaatimuksen toteuttaminen käy teknisesti aika vaikeaksi.

Kolmas seikka, johon kiinnitän huomiota ja joka on ehkä tärkein huomata, on se, että tämä uudistus vaatii ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Ed. Vanhanen, pyydän siirtymään puhujakorokkeelle!

P u h u j a (korokkeelta): Arvoisa puhemies! Kolmas seikka, johon halusin kiinnittää huomiota, on se, että uudistus vaatii toteutuakseen sekä valtiopäiväjärjestykseen että Suomen hallitusmuotoon muutoksia. Keskusta olisi kyllä odottanut, että esityskokonaisuudesta olisi neuvoteltu myös eduskunnassa olevien oppositioryhmien kanssa. Uskon, että suuri osa uudistuksesta on sellaista, mistä varmasti yhteisymmärrys on löydettävissä, mutta haluaisimme kyllä osaan esityksen sisällöstä saada vielä muutoksia.

Ed. M i k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vanhaselle ja ed. Ala-Nissilälle ehdokasasettelusta kunnallisvaaleissa. Henkilökohtaisen käsitykseni mukaan puolitoistakertainen määrä on hyvin riittävä. Ehdotuksessa sanotaankin, että ongelmia on ollut suurissa kunnissa lähinnä hallittavuuden kannalta. En usko, että se

paljon keskustapuoluetta kyllä koskee jatkossakaan.

Jos ajatellaan, missä virhe on tapahtunut, niin minusta se tapahtui viime eduskunnan aikana sen vuoksi, että säädettiin uusi kuntalaki. Esityksen mukaan valtuuston koon saivat kunnat itse päättää. Se oli alun perin hallituksen esitys myös. Komitea oli ehdottomasti sillä mielellä, että kunnat saavat itse päättää ja oli vain minimikoko. Mutta täällä nähtiin viisaaksi, että lyötiin kiinni vanhat luvut, mitkä nytkin ovat.

Olisi ollut paljon parempi, jos silloin olisi jätetty valtuuston koko jokaisen kunnan itsensä määrättäväksi. Puolitoistakertainen määrä riittäisi silloinkin hyvin, kun olisi sanottu vielä, että se on jostakin tietystä koosta ja että tämä on sidoksissa kokonaisuuteen. Näin olisi päästy parempaan lopputulokseen kuin nyt.

Nyt voidaan sanoa, että kun määrä on puolitoistakertainen, voi olla sillä tavalla parempikin, että ehdokaspaikoista hieman syntyy kilpailua. Voi olla, että materiaalikin, mistä valitaan, paranisi.

Ed. J. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valiokunnassa varmasti käsitellään avarasti äsken esitettyjä ongelmia. Pitää paikkansa, että tämän tapaisissa uudistuksissa olisi syytä koko poliittista kenttää, myös oppositiota, kuulla jo ennen hallituksen esityksen antamista.

Erityisesti esille nostetusta ehdokkaiden enimmäismäärästä täytyy kyllä todeta, että sellainen on aika outo järjestelmä, jossa jo vaaleihin lähdettäessä puolet ehdokkaista tietää, ettei voi tulla valituiksi, ettei ole teoreettisestikaan mahdollista, että voisi tulla valituksi niin suuri määrä, kuin ehdokkaita on tällaisella täydellä listalla. Se 50 prosenttia varavaltuutettuja niissä tilanteissa, joissa joku puolue saa puhtaan listan läpi, varmasti riittää täyttämään esteellisyystilanteet, jos varsinaiset valtuutetut eivät pääsisi kokouksiin osallistumaan.

Jos vastaavaa logiikkaa noudatettaisiin eduskuntavaaleissa, silloin keskustan pitäisi vaatia, että ehdokasmäärä kaksinkertaistettaisiin ja otettaisiin ikään kuin ääntenkerääjäporukkaa teoreettisten lisä-äänien saamiseksi vaaleihin kautta linjan. En ymmärrä, mikä ero tässä on, että juuri kunnallisvaaleissa pitäisi olla niin valtavat määrät ehdokkaita.

Ed. Vanhanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun meillä on kuntia, joissa yhdellä puolueella on lähes kaikki valtuustopaikat, niin tällä uudistuksella ... (Ed. Mikkola: Mitkä puolueet ne ovat?) — Kyllä niitä on sellaisiakin puolueita olemassa. — Ehdokasmäärän näin merkittävällä kavennuksella siirrettäisiin valtuuston valinnasta erittäin suuri osa puolueiden kunnallisjärjestöille. Tämä johtaisi siihen, että jos vaikka kunnassa on 23 valtuutettua ja yksi puolue saa läpi esimerkiksi 20, toki kansa heidät valitsee, mutta historia osoittaa, että aikamoisia keskittymiäkin meillä on. Lopputulos olisi se, että kuntalaiset suorittaisivat valinnan hyvin pienestä porukasta, joka heille on annettu, ja todellinen valinnanvara jäisi hyvin heikoksi.

Minä en ymmärrä hallituksen perusteluissa sitä, mikä on se ongelma, mikä nykyiseen ehdokasmäärään liittyy. Jos ongelma on se, että ehdokaslistojen yhdistelmään sinne äänestyskopin seinälle eivät kaikki nimet mahdu, niin pantakoon toinen paperi sinne. Kyllä Suomessa paperia osataan valmistaa. En usko, että tämä voi olla ongelma. Kun hallituksen esityksessä viitataan siihen, että on äänestäjille jo jonkinlainen ongelma tämä suuri ehdokasmäärä, niin en ymmärrä myöskään, mikä ongelma siihen liittyy. Suurissa kunnissa, joihin tässä viitataan ja joissa on vaikka yli 100 000 asukasta, nykyisetkin ehdokasmäärät ovat väkilukuun nähden verraten pieniä. Kun kunnallisvaaleissa on kuitenkin kyse lähidemokratian toteuttamisesta, en usko, että ehdokasmäärän pienentämisellä mitenkään lähidemokratiaa ja ihmisten osallistumishalukkuutta ja osallistumismahdollisuuksia oltaisiin parantamassa.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin vastaisin ed. Mikkolalle tästä lakiesityksestä. Kun sanotaan, että suurta ehdokasmäärää on vaikea hallita, niin miten se on vaikeaa, kun yhtä ehdokasta vain äänestetään? Ei siinä mitään ongelmia äänestäjillä ole. Suomi on puurikas maa, me voimme kyllä käyttää hieman enemmän paperia tähän ehdokaslistaan. Esimerkiksi Varsinais-Suomessa, mistä ed. Mikkola on, keskustalla pääsääntöisesti on ollut kaikissa kunnissa kaksinkertainen määrä ehdokkaita ja RKP:llä omissa kunnissaan, sosialidemokraateillakin joissain kunnissa.

Tällä tavalla aktivoidaan ihmisiä osallistumaan vaaleihin ja äänestämään, lähidemokratia toimii. Nyt tällä esityksellä halutaan demokratiaa kaventaa aivan ilmeisesti puoluetaktisista

syistä. Tällä lailla valitettavasti kyllä kunnallisvaalien osanotto voi taas pienentyä, kun tapahtuu ehkä niin kuin ed. Vanhanen sanoi, että puolueet pääsevät määrätyissä kunnissa sanelemaan sen listan. Sillä tavalla ei kansalaisdemokratia toimi riittävällä tavalla eikä ihmisiä riittävästi aktivoida osallistumaan vaaleihin.

Arvoisa puhemies! Todellakaan tässä esityksessä ei ole mitään perustetta, miksi pitäisi ehdokasmäärää kaventaa.

Ed. Mikkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ehdokkaitten määrästä ei tietysti kannata loputtomasti kiistellä. Sanon, että puolitoistakertaisella määrällä tullaan vallan hyvin toimeen. Totta kai voi sanoa, että ei tämä ole mikään ongelma, vaikka määrä olisi kaksinkertainenkin. Mutta minä otan toisin päin esimerkin. Miksi eduskuntavaaleissa ei ole kuin yksinkertainen ehdokasmäärä? Näitä on todella vähän. Otetaan esimerkiksi Varsinais-Suomi, mistä Ala-Nissilä on: 17 ehdokasta saa vain olla puolueesta. Miksei siellä aseteta kaksinkertaista määrää? Varsinais-Suomessa on 56 kuntaa eikä edes joka kunnasta saada ehdokasta. Mutta ei sitä ole kukaan edes ehdottanut. Eli nämä ovat kaikki tämmöisiä suhteellisia kysymyksiä, joita voidaan monella tavalla arvioida. Ei tämä ole minusta mikään ongelma.

Mitä tulee esimerkiksi semmoisiin valtuustoihin, joissa on 21 jäsentä — Suomessa ei ole semmoista, missä olisi 23 valtuutettua — saisi puolue asettaa 32 ehdokasta, ja se on aika pieni kunta, missä semmoisetkin on. Mutta luulen, että demokratian kaventamisesta ei sinänsä ole kysymys. Mutta tämä on ihan, mitä sovitaan. Eihän tässä sen kummemmasta ole kyse. Mutta minä sanon, että jos ehdokasasettelua pitäisi lisätä demokratian nimissä, niin ilmeisesti valtiollisissa vaaleissa sitä pitäisi lisätä mieluummin kuin kunnallisvaaleissa.

Ed. J. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Ala-Nissilän kanta on tiivistettävissä aforismiksi: Demokratia toimii sitä paremmin, mitä enemmän vaaleissa on sellaisia ehdokkaita, jotka eivät voi tulla valituiksi. Nimitettäköön tätä nyt sitten Ala-Nissilän aforismiksi.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Ehdokkaiden lukumäärän vähentäminen kunnallisvaaleissa ei ole ollut esillä ainakaan niissä keskusteluissa, joissa minulla on ollut mahdollisuus olla. Tämä on tullut aivan yllättäen tähän hallituksen esitykseen. Siinä, että on kaksinkertainen määrä ehdokkaita, ei ole ollut ongelmaakaan minun ymmärtääkseni. Se on voinut olla, ja monilla ryhmittymillä on ollut alle sen maksimimäärän.

Kun tässä on viitattu myös perusteluihin, minkä takia tällainen muutos nyt tehdään, niin kyllä tämä hallituksen esityksen perustelu on aika heiveröinen, kun siinä viitataan lähinnä siihen, että se on aiheuttanut hallittavuudessa ongelmia, ja sitten aliarvioidaan äänestäjiä toteamalla, että se on aiheuttanut hallittavuusongelmia myös äänestäjille. Minusta tämä näkökohta ei ainakaan kovin vakuuttava perustelu tälle esitykselle ole.

Mielestäni kunnallisvaaleissa on erilainen tilanne kuin valtiollisissa vaaleissa. Siellä on välttämättä lisättävä kiinnostavuutta ja kiinnostusta. Olemalla mukana ehdokkaana monet ovat kokenet läheisemmiksi ne asiat, joita kunnissa käsitellään, ja tätä kautta myös aktiivisuutta on voitu lisätä.

Arvoisa puhemies! Kuntalain käsittelyn yhteydessä katsottiin, että edustavuus on tärkeää — alueellinen, ammatillinen, yhteiskunnallinen näkemys. Sen takia valtuutettujen määrä pidettiin ennallaan.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Ed. Koskisen aforismia en ymmärtänyt. Ehkä kannattaa sitä vielä todella hioa.

Mutta tulen myöskin siihen, että kunnissa kunnallisvaalien jälkeen valitaan erittäin laaja joukko lautakuntiin jäseniä ja tällä tavalla lautakuntajärjestelmä toimii kansanvallan välineenä. Usein on niin, että nimenomaan ehdokkaat, jotka aktivoituvat vaaleihin, ovat tulossa lautakuntiin, ja niihin tarvitaan aktiivisia ihmisiä varsinkin nyt naisia, molempia sukupuolia, kun tehtiin tämä kiintiöpykälä eduskunnassa. Tämä tulee olemaan aivan ilmeisesti ongelma. Miksi siis rajoittaa nyt, kun ei ole mitään tarvetta rajoittaa ehdokasmäärää tässä tilanteessa, kun pitää ihmisiä aktivoida, ei yksin valtuustoon, vaan myöskin moniin moniin lautakuntiin? Tällä tavalla vaaleilla voitaisiin ihmisiä aktivoida mukaan kuntiin, mutta nyt te olette tätä rajoittamassa. Minkä takia?

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

6) Hallituksen esitys laeiksi luottolaitostoiminnasta annetun lain ja muiden luottolaitostoimintaan liittyvien lakien muuttamisesta sekä väliaikaisesta poikkeuksesta luottolaitostoiminnasta annettuun lakiin

Hallituksen esitys 176/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

7) Hallituksen esitys yritysjärjestelyjä koskevien elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja eräiden muiden lakien säännösten muuttamisesta

Hallituksen esitys 177/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

8) Hallituksen esitys laeiksi tullilain ja valmisteverotuslain 21 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 178/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

9) Hallituksen esitys laiksi kiinteistövaihdosta Helsingin kaupungin kanssa

Hallituksen esitys 179/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

10) Hallituksen esitys laiksi teletoimintalain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 180/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin liikennevaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Liikenneministeri Linnainmaa: Arvoisa puhemies! Suomalainen teletoiminta kuuluu maailman kärkeen mitattiinpa sitä millä tahansa mittarilla. Suomalainen elinkeinoelämä ja kuluttajat saavat nauttia maailman edullisimpiin ja korkealaatuisimpiin kuuluvista telepalveluista kaikilla teletoiminnan lohkoilla.

Uudet viestintätekniikat valjastetaan meillä ensimmäisten maiden joukossa asiakkaita palvelemaan. Suomi on maailman eturivissä yhtä hyvin tietoverkkopalveluiden kuin matkapuhelinten käyttäjänä. Telelaitteita valmistava teollisuutemme on yksi koko kansantaloutemme nousun vetureista. Teleala antaa leivän yhä useammalle kansalaiselle suoraan tai välillisesti. Nykyaikaiset telepalvelut tarjoavat kansalaisille mahdollisuuden parantaa elämänlaatua ja yrityksille tilaisuuden tehostaa toimintaansa. Tehokas telejärjestelmä antaa suomalaiselle elinkeinoelämälle koko ajan tärkeämmäksi kasvavan kilpailuedun. Korkealaatuinen ja edullinen telejärjestelmämme tekee meille mahdolliseksi siirtyä tietoyhteiskuntaan ensimmäisten joukossa.

Teletoimintamme on noussut huipulle vuosikymmenen ajan harjoitetun liberaalin telepolitiikan ansiosta. Ilman laajaa kilpailua telemarkkinamme eivät olisi nykyisellä korkealla tasollaan. Suomessa telekilpailua on asteittain avattu jo 1980-luvun puolivälistä lukien pitkäjänteisillä elinkeinoelämän ja hallinnon ratkaisuilla. Kilpailua on nyt kaikessa teletoiminnassa ja kilpailua on ulotettu syvemmälle kuin muissa maissa on tavanomaista.

Yhtenä aniharvoista maista meillä on alusta saakka sallittu, että uudet yrittäjät saavat itse rakentaa televerkkonsa tai vuokrata sen verkon omistajilta. Muualla maailmassa uudet yritykset on pakotettu ja yhä pakotetaan vuokraamaan yhteytensä valtiolliselta verkkomonopolilta. Verkon ylläpito aiheuttaa runsaasti yli puolet telepalvelun kustannuksista. Verkkomonopolin kilpailuttamaton kustannuskuorma on siten siirtynyt sellaisenaan loppukäyttäjän hintoihin.

Euroopan unionissa on Suomenkin aktiivisuuden tukemana tehty poliittiset päätökset verkkokilpailun avaamiseksi vuonna 1998. Samana vuonna jäsenvaltioiden tulisi avata myös puhelintoiminnan kilpailu. Näitä toimenpiteitä koskevat päätökset on Suomessa tehty jo vuosina 1987—93. Meillä on muuhun Eurooppaan nähden hyvinkin viiden vuoden etumatka. Suomessa telekilpailu on jo vuosia ollut jokapäiväistä elämää, kun se suurimmassa osassa Eurooppaa on vasta hapuilevasti alkamassa. On Suomen etu pyrkiä säilyttämään etumatkansa.

Nyt annettu hallituksen esitys tähtää juuri tähän tavoitteeseen. Telekilpailusta saadun koke-

muksen rohkaisemina voimme nyt ottaa seuraavat askeleet teletoiminnan vapauttamisen tiellä. Hallituksen esitys muuttaa toteutuessaan suomalaisen teletoiminnan entistä enemmän muiden vapaiden elinkeinojen kaltaiseksi. Se vähentää hallitusti hallinnollisen sääntelyn tehtäviä ja lisää markkinoiden mahdollisuuksia itse säädellä palvelun tarjontaa.

Ensimmäinen ja periaatteellisesti tärkein toimenpide tässä prosessissa on telealalle pääsyn helpottaminen edelleen. Julkisen vallan toimin ei enää ole tarpeen tiukasti säännöstellä sitä, mitkä yritykset saavat alalla toimia. Ehdotuksen mukaan toimilupajärjestelmä purettaisiin niin pitkälle kuin mahdollista. Suuri osa elinkeinotoimintaa, joka nyt edellyttää valtioneuvoston vapaaharkintaista lupaa olisi uuden lain mukaan jokaiselle vapaata toimintaa. Teletoiminta omaan tarpeeseen olisi sallittua kaikille samoin kuin telepalveluiden jälleenmyynti. Yleensä teletoiminnan aloittamisesta riittäisi pelkkä etukäteisilmoitus. Toimilupajärjestelmä jäisi voimaan vain rajoitetusti perusverkkojen rakentamista varten. Nämäkin toimiluvat myönnettäisiin oikeusharkintaisesti. Jokainen lain minimiehdot täyttävä hakija olisi oikeutettu saamaan toimiluvan.

Alan avaaminen lisäisi runsaasti alan yrityksiä. Teletoiminnan lisäarvopalveluita jo nyt tarjoavat yritykset voisivat luontevasti liittää tarjontaansa myös telepalvelut. Lainmuutos toisi Suomeen entistä enemmän myös kansainvälisiä teleyrityksiä. Tätäkään kehitystä ei ole syytä pelätä. Uudet ulkomaiset ja kansainväliset yritykset tuovat käyttäjille yhä uusia vaihtoehtoja ja ovat siksi tervetulleita. Suomen telemarkkinat ovat kenties kovemmin kilpaillut kuin yhdessäkään muussa maassa. Kotimainen kilpailu on hionut suomalaiset telelaitokset iskukykyisiksi eikä kansainvälinen yritys voi tulla tänne helppojen voittojen toivossa. Meidän ei tarvitse pelätä, että kansainvälinen kilpailu vaarantaisi suomalaisten teleyritysten mahdollisuudet huolehtia velvollisuuksistaan.

Toinen alaa vapauttava uudistus toteutettaisiin lakkauttamalla telemaksujen sääntely. Maksujen hallinnollinen ohjaus jäisi pelkästään yleisen kilpailunrajoitus- ja kuluttajansuojalainsäädännön varaan. Muutosehdotus osoittaa perusteltua luottamusta markkinoiden kykyyn ohjata hintojen kehitystä. Julkinen valta voi toimivaa kilpailua suosimalla turvata tasapainoisen maksujen kehityksen paljon tehokkaammin kuin hintasäännöstelyn mekanismeja rakentamalla.

Tutkimustiedolla on voitu osoittaa, että telekilpailu on alentanut telemaksuja ja että alennuksista ovat hyötyneet kaikki käyttäjäryhmät, joskin suurkäyttäjät eniten. Suuria alueellisia eroja ei telemaksuihin ole syntynyt. Siltä varalta, että voimistuva kilpailu kuitenkin aiheuttaisi kestämätöntä epätasapainoa telemaksujen kehityksessä, liikenneministeriölle jäisi oikeus tarvittaessa jälleen antaa määräyksiä telemaksujen yleisistä perusteista. Tämä hallinnollinen toimivalta jäisi telehallinnon optioksi takaamaan sen, että telepalveluita tarjotaan kaikissa maan osissa ja kaikille väestöryhmille kohtuullisesti ja tasapuolisesti.

Kolmas alan kehitykseen syvästi vaikuttava lainmuutos koskisi sellaisten teleyritysten asemaa, jotka eivät itse rakenna teletoiminnassa tarvittavaa siirtoverkkoa. Tällaisia palveluoperaattoreiksi kutsuttuja yrityksiä toimii Suomenkin markkinoilla tällä hetkellä jo kymmenkunta. Niiden määrän uskotaan kasvavan. Voimassa oleva teletoimintalaki lähtee siitä, että jokainen telelaitos ylläpitää omaa siirtoverkkoaan. Palveluoperaattoreita ja niiden oikeuksia ja velvollisuuksia ei nykyinen laki tunne lainkaan.

Tästä syystä hallintokäytännössä on jouduttu lähtemään siitä, että palveluoperaattoreilla on muihin telelaitoksiin nähden käyttäjän oikeudet. Tällä tavoin palveluoperaattoreiden liiketoiminta on voitu tehdä mahdolliseksi. Toiminnan laajentuessa palveluoperaattoreiden asema on kuitenkin välttämätöntä määritellä laissa erikseen.

Hallituksen esityksen periaatteista ja keskeisistä ehdotuksista vallitsee varsin laaja yhteisymmärrys eri sidosryhmien kesken. Esitystä valmisteltaessa on kuitenkin noussut esiin eräitä muita vaatimuksia teletoiminnan kehittämisestä. Tärkein tällainen vaatimus koskee kilpailua kiinteissä paikallisissa televerkoissa. Vaikka paikallisverkkojen tarjonta on vapautettu kokonaan kilpailulle vuoden 1994 alusta lukien, on katsottu, että kilpailua on lainsäädännöllisin lisätoimin vauhditettava. Vaikka Suomessa jokainen sitä haluava teleyritys on saanut oikeuden itse rakentaa televerkkonsa, se ei ole käytännössä johtanut laajaan kilpailuun erityisesti kuluttajien paikallispuheluista.

Kilpailun esteeksi on nähty ennen muuta se, että yksityiset paikalliset puhelinyhtiöt ovat Suomessa lähes poikkeuksetta käyttäjien omistamia yrityksiä. Nämä yritykset palauttavat tuottamansa voiton omistajilleen alempina telemaksuina. Kun kilpailijoiden on tuloutettava omistajil-

leen voittoa, niiden on vaikea päästä käyttäjäomisteisille markkinoille.

Vaatimus paikalliskilpailun laajentamisesta palautuu väistämättä kysymykseksi telelaitosten omistus- ja yhteisörakenteesta. Puhelinyhtiöiden käyttäjäomistuksen aiheuttamat ongelmat eivät kuitenkaan ole kovin helposti ratkaistavissa. Suomessa yrityksellä on oikeus itse valita organisoitumisen tapansa. Hallitusmuodossa turvattu omaisuuden suoja rajoittaa lainsäätäjänkin mahdollisuuksia yksinkertaisesti puuttua yritysten itselleen sopiviksi katsomiin omistusjärjestelyihin. Vastaavasti puhelinyhtiöt ovat nähneet kilpailijoidensa omistus- ja yhteisörakenteessa tekijöitä, jotka häiritsevät tasapuolista kilpailua.

Teletoimintalaista käydyssä keskustelussa esitetyt näkemykset paikalliskilpailun kehittämisestä ovat huomionarvoisia. Tästä syystä liikenneministeriö on jo käynnistänyt selvityksen, jossa tutkitaan telelaitosten yhteisö- ja omistusrakenteen vaikutukset telekilpailuun. Selvityksen perusteella valmistellaan seuraava hallituksen esitys teletoimintalainsäädännön kehittämiseksi jo ensi syksyyn mennessä. Tuo uusi laki on tarkoitus saattaa voimaan niin pian kuin mahdollista, toivottavasti jo kesäkuussa 1997. Seuraavan uudistuksen on joka tapauksessa oltava voimassa viimeistään vuoden 1998 alussa, kun telekilpailu on tarkoitus avata koko Euroopan unionin alueella.

Arvoisa puhemies! Nyt annettu hallituksen esitys säilyttää toteutuessaan Suomen teletoiminnan etumatkan muuhun maailmaan nähden. Uudistus on ehdottomasti merkittävin teletoimintalain muutos vuoden 1987 jälkeen. Uusi laki houkuttelee telealalle uusia yrittäjiä, jotka innovatiivisella palvelutarjonnallaan laajentavat käyttäjien mahdollisuuksia valita telepalvelunsa. Uudistus parantaa palveluiden laatua ja alentaa niiden hintoja. Se virkistää telealaa ja antaa vauhtia kaikelle telealaan liittyvälle liiketoiminnalle. Se lisää työpaikkoja ja — koko asian merkityksen kiteyttäen — vie maatamme pitkän askeleen kohti tietoyhteiskuntaa.

Ed. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Telekilpailu Suomessa on avattu täysin vinosti. Yksityiset puhelinyhtiöt ovat voineet tulla valtionyhtiön reviirille kaukopuheluihin ja ulkomaanpuheluihin, mutta valtionyhtiö Tele taas ei ole päässyt tosiasiassa kilpailemaan paikallispuheluista, koska niissä on tosiasiallinen monopoli säilynyt edelleenkin. Syynä on nimenomaan se, että siirtoverkkoja ei ole saanut vuokrata. Niitä ei kerta kaikkiaan vuokrata. Jotta olisi päässyt kilpailemaan, olisi pitänyt rakentaa oma verkko, joka on aivan liian kallis ja sitä paitsi täysin tarpeeton ja turha investointi, koska nykyisissä verkoissa on tilaa ihan tarpeeksi.

Liikennevaliokunnan ja sitten suuren salin tehtäväksi näköjään asettuu lain käsittelyn osalta se, että tähän lakiin kirjoitetaan sisälle selvästi se lähtökohta, että paikallisverkkoja on vuokrattava myös kilpailijalle. Tämä on nyt täällä hyvin sekaisesti ja, niin kuin ministeri sanoi, asia on tosiasiallisesti näköjään siirretty johonkin hamaan tulevaisuuteen. Tätä ei pidä pitkittää, vaan kilpailu on saatava aikaiseksi myös paikallispuheluihin, muuten kärsijä on valtionyhtiö Tele Oy ja sitä kautta loppujen lopuksi koko Suomi, koska Teleltä loppuvat resurssit pitää koko maassa yllä kunnollista palveluverkkoa, jollei päästä kiinni myöskin paikallispuheluihin ja saada aikaan kilpailua niissä. Nyt on liikennevaliokunnalla tärkeä tehtävä näköjään.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Omasta puolestani kyllä toteaisin, että Suomen televerkko on avattu varsin tasapainoisella tavalla. Tuntuu siltä, että ed. Tennilä ei joko tunne tai tunnista tosiasioita. Tosiasiahan on se, että yksityiset puhelinyhtiöt ovat rakentaneet oman kaukoverkon, Kaukoverkko Ysin.

Itse asiassa, jos jonkinlaista kallistumaa hallituksen esityksessä on, se on mieluummin siihen suuntaan, että hallitus on tässä suosimassa jonkin verran Teleä. Mutta niin kuin sanoin, ainakin henkilökohtaisesti, kun toimin itse mukana tällaisessa puhelinyhtiössä, olen sitä mieltä, että hallitus on pyrkinyt mahdollisimman tasapainoisesti ottamaan huomioon sekä Telen että yksityisten yhtiöiden tarpeet ja vaatimukset.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Nyt täytyy kyllä sanoa, että ed. Elo ei taida tuntea koko asiaa. Se, joka väittää, että Suomessa puhelinkilpailu on avattu jotenkin neutraalisti tai tasapuolisesti, on ilman muuta väärässä, koska koko hommahan on tähän saakka sujunut niin, että valtiolta on viety osuuksia, valtionyhtiöltä, ja yksityiset ovat tulleet sitten näille reviireille, jotka valtiolla aikaisemmin olivat. Toisinpäin tätä ei ole voinut tapahtua, koska paikallispuheluissa on todellinen monopoli edelleen olemassa.

Meillä on joka tapauksessa vuonna 98 se tilanne, että ne on avattava. En minä monessa asiassa Euroopan unionia lähde kiittelemään, mutta sil-

loin se on tehtävä. Minkä takia sitä siirtää sinne, sitä ihmettelen. Minä en ihan saa selvää lakiesityksestä, miten tämä on. Tätä pitää selvittää. Mutta jos on niin, että paikallispuheluiden kilpailun avaamista aiotaan siirtää, liikennevaliokunnan pitää nyt kirjoittaa selvä pykälä. Sähköpuolella kilpailu on avattu. Siellä on mallikin olemassa, miten se tapahtuu.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Minä hiukan hillitsisin ministeri Linnainmaan tulevaisuuden näkymiä kilpailun kaikkivoipaisuudesta. Kilpailulla on jo nyt ja tulevaisuudessa myöskin tullaan näkemään voimakkaat haittapuolensa. Sanoisin näin, että mitä telealan kilpailua on tähän saakka ollut, siinä ei ole ollut mitään kustannuksia säästävää nimenomaan käyttäjien suuntaan todellisuudessa. (Välihuuto) Sama on sähkömarkkinapuolella. Kun sähkömarkkinoille tulee kilpailu, siellä sähkön hinta tulee vain nousemaan, niin kuin tulevaisuus näyttää.

Kaiken lisäksi telepalvelujen alalla, jos samasta raadosta revitään ja kilpaillaan kaikki, on otettava huomioon se, että telemarkkinoiden palvelutarpeet ovat myöskin rajalliset. Toki ne aina kasvavat yhteiskunnan kehityksen myötä, mutta ne asettavat kuitenkin omat rajoituksensa hyödylliseen kilpailuun.

Mitä tulee telemaksuihin, ed. Aura, välihuutonne kiinnosti minua, sellaiset laskemiset ovat utopioita. Ne ovat teoreettisia laskelmia samalla tavalla kuin tietyistä makkaranpätkistä myöskin elintarvikepuolella, vaikka tämä asia ei siihen kuulukaan. Ne ovat utopioita. Todellisuudessa tulee olemaan tulevaisuudessa sekava tilanne ja mahdollisesti, niin kuin sähkömarkkinapuolellakin, kustannusten ja myöskin palvelumaksujen korotukset.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti haluaisin todeta sen, että totta kai on selvä asia, että kun telekilpailu on avattu, siinä on ollut sekä hyötyjä että haittoja. Haittana voidaan pitää sitä, että merkittävä määrä työpaikkoja on kadonnut sekä Teleltä että myöskin yksityiseltä puolelta. Ilmeisesti kilpailun edelleen kiihtyessä se saattaa johtaa siihen, että eräiden laitosten osalta vieläkin saatetaan vähentää väkeä. Otan esille Turun kaupungin telelaitoksen, jossa vieläkään ei ole pystytty ratkaisemaan, mihin suuntaan sitä lähdetään kehittämään. Siellä varmasti on tarpeita rationalisointiin, mutta suurin piirtein rationalisointi on tehty. Voidaan myös todeta, että vastaavasti kustannuksia on pystytty alentamaan sekä yksityisille kuluttajille että yrityksille. Kysymys on todella suurista summista, ja me kaikki suomalaiset olemme voineet saada hyötyä tästä telekilpailusta, joka tähän mennessä on ollut meillä. (Ed. Aittoniemen välihuuto) — Kyllä ed. Aittoniemikin on saanut, jos ed. Aittoniemi on puhunut entistä enemmän ja laskut ovat pysyneet yhtä suurina.

Ed. Aura (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemelle haluaisin todeta, että siellä, missä telepalveluja on Suomessa avattu kaukoliikenteessä ja ulkomaanliikenteessä, telemaksut ovat pudonneet murto-osaan aikaisemmasta. Kilpailun avautumisesta on sekä yrityksille että yksityisille telepalvelujen kuluttajille tullut huomattava hyöty.

Ed. Tennilä: Rouva puhemies! Haluaisin vielä asiaan palata siltä osin, että se suuri uhkaamassa oleva ongelma ja jo käytäntöön meneväkin on kermankuorinta. Kilpailu tullaan siis tosiasiassa käymään vain niillä alueilla ja aloilla, jotka tuottavat välittömästi suuria tuottoja, voittoja. Iso osa maasta ja monet peruskehittämiset saattavat jäädä kokonaan sivuun. Se on se suuri uhka näissä kilpailutilanteissa.

Minä en ole tässä vastustamassa kilpailun avaamista, se on jo avattu, minä vain edellytän, että se on tasapuolista, että myös valtionyhtiö voi kilpailla koko rintaman leveydeltä. Nyt se on estetty siltä nimenomaan paikallispuheluissa, joiden osuus koko ajan itse asiassa käytännössä korostuu, koska myös kaukopuhelutoiminta on tasan tarkkaan sidottu näihin paikallispuheluihin. Jokainen soittaa niitä kaukopuheluja, jonka paikallispuheluverkossa on. Ei siinä todellisuudessa käydä enää missään kohtaa mitään kilpailua, vaikka kilpailusta on lähdetty.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään liikennevaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

11) Hallituksen esitys laeiksi tavaramerkkilain 6 a luvun kumoamisesta ja tullilain 25 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 181/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

12) Hallituksen esitys laeiksi lomautuksen johdosta maksettavasta ylimääräisestä työttömyysvakuutusmaksusta vuonna 1996, työttömyysturvalain väliaikaisesta muuttamisesta ja työttömyysturvalain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Hallituksen esitys 182/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

13) Hallituksen esitys laeiksi työttömyysvakuutusmaksusta vuonna 1996, vuodelta 1996 perittävästä palkansaajan työttömyysvakuutusmaksusta ja työttömyyskassalain 25 ja 30 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 183/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Aura: Arvoisa puhemies! Tässä ehdotetaan työttömyysvakuutusmaksun alentamista. Tietojeni mukaan työttömyysvakuutuksen keskuskassassa olisi varaa vielä suurempaan työttömyysvakuutusmaksun alentamiseen sekä yritysten että työntekijöiden osalta. Toivoisin, että näin meneteltäisiin. Se olisi parasta työllisyyspolitiikkaa. Saataisiin verokiilaa ja välillisiä työvoimakuluja alemmaksi. Toivon, että valiokunta riipii kaikki sieltä pohjalta ja käyttää kaiken alentamisvaran hyväksi.

Ed. Kuoppa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni valiokunnan ei tule käyttää kaikkea varaa työttömyysvakuutusmaksun alentamiseen, vaan päinvastoin valiokunnan tulisi menetellä niin, että suurilta yrityksiltä ja suurilta teollisuuskonserneilta perittäisiin työttömyysvakuutusmaksu alentamattomana, jotta voitaisiin välttyä työttömyysturvan leikkauksilta.

On aika surkuhupainen tilanne, kun seuraavassa kohdassa on työmarkkinatuen leikkaus varojen puutteesta ja toisaalta taas suuryrityksille annetaan satojen miljoonien markkojen, miljardien helpotukset työttömyysvakuutusmaksuun eikä näihin työttömyysvakuutusmaksun alennuksiin ole sidottu minkäänlaista työllistämisvelvoitetta. Sen vielä jollain tavalla voisi ymmärtää, jos olisi joku työllistämisvelvoite, mutta siellä ei ole minkäänlaista työllistämisvelvoitetta.

Esimerkiksi Nokia-yhtiö saa 50 miljoonan markan helpotuksen tästä työttömyysvakuutusmaksun alennuksesta ja se tekee 3,6 miljardin markan voiton kahdeksassa kuukaudessa tänä vuonna. On käsittämätöntä, ettei semmoinen yritys voi työllistää, jos sillä on tarvetta ja halua, ilman tätä työttömyysvakuutusmaksun alentamista.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Kuoppa kyllä hyökkäsi väärää yhtiötä kohtaan. Ilmeisesti Nokia on yhtiö, joka on eniten työllistänyt viimeisen vuoden aikana uusia työntekijöitä ja saattaa ehkä tulevaisuudessakin työllistää.

Mitä sitten tulee tähän suhteeseen suurten ja pienten yritysten välillä, niin tästähän oli mielenkiintoinen artikkeli, jonka Tapani Kahri oli kirjoittanut Ilta-Sanomiin. Hänen mukaansa pk-yritykset saavat 88 prosenttia tästä helpotuksesta, minkä valtio antaa, ja suurille yrityksille tulee 12 prosenttia. Tämä on se todellinen tieto, ed. Kuoppa.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Mitä vielä tulee tähän työttömyysvakuutusmaksun alentamiseen, sen suuria ja pieniä kohteleva vaikutus on täällä jo tullut esille montakin kertaa viime viikkojen aikana. (Min. Jaakonsaari: Pieniä suosii!) — Ei se suosi pieniä. Se alentaa 2,1 prosenttiyksiköllä suurempien työttömyysvakuutusmaksua ja 1 prosenttiyksiköllä pienempien työttömyysvakuutusmaksua. Näin tämä järjestelmä toimii käytännössä.

Mitä tulee siihen, että tätä esitystä on mainostettu merkittävänä, tärkeänä, suurenakin asiana pienten yritysten kannalta, 1 prosenttiyksikön verran välillisten maksujen kevennys ei todellakaan ole paljon niihin tarpeisiin, niihin, sanoisiko, kynnyksen korkeuteen vaikuttaviin tekijöihin verrattuna, jotka tällä hetkellä ovat työllistämisen esteenä.

Haluan tässä yhteydessä alleviivata ja kiinnittää huomiota myös siihen seikkaan, että kun hallitus mainosti, että se nyt keventää näitä maksuja, niin hallituksen itse asiassa oli pakko näin

tehdäkin. Ei hallituksella ole oikeutta periä ylikertymää vuodesta toiseen. Oli pakko tehdä tällä tavalla, että työttömyysvakuutusmaksua näiltä mainituilta tahoilta alennettaisiin. Ensi vuoden loppuun mennessä sosiaali- ja terveysministeriön kertoman mukaan ylikertymä olisi ollut 7 miljardia markkaa. Tämä alennus oli tehtäväkin. Sen kohtaanto vain olisi voinut olla oikeudenmukaisempi.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Ed. Elolle haluaisin huomauttaa, että 30 suomalaisen suurimman teollisuuskonsernin Suomessa maksama palkkasumma oli 21 miljardia markkaa. Näille yrityksille tulee yli 400 miljoonaa markkaa tästä hyötyä, siis suurimmille teollisuuskonserneille. Näitten konsernien työllistäminen ei ole kiinni siitä, saavatko ne tämän työttömyysvakuutusmaksun alennuksen vai ei, koska on arvioitu, että niiden taloudellinen tulos on tänä vuonna yli 23 miljardia markkaa, elikkä se ei riipu siitä. Kysymys on vain siitä, että nyt annetaan vastikkeeton hyöty suuryhtiöille velvoittamatta niitä työllistämiseen. Minä ymmärtäisin vielä, jos siellä olisi jonkinmoinen työllistämisvelvoite. Sitähän ei ole.

Näin ollen on todella aika surkuhupaista, että seuraavana työjärjestyksen kohtana on työttömyysturvan leikkaaminen 500 miljoonalla markalla käytännössä ja vastaava summa annetaan hetkeä aikaisemmin suuryrityksille helpotuksiin. Ei tämä ole kyllä kovin järkevää työllistämispolitiikkaa.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa puhemies! Tässä työttömyysvakuutusmaksussahan on tietysti vakuutusperiaatteesta kanssa kysymys. Jollakin tavalla aika ristiriitaisin tuntein olen tähän itsekin suhtautunut siinä mielessä, koska vakuutusperiaatteethan ovat sellaiset, että niitä voidaan käyttää myös siten, että joitakin palkitaan ja joitakin rangaistaan. Minusta oikea tapa hoitaa se tässä olisi ollut niin päin, että niitä, jotka työllistävät, olisi palkittu, ja jotka työllistävät vähemmän, niitä olisi rangaistu eli ei olisi annettu helpotuksia. Siinä mielessä vakuutusperiaate ei sinällään olisi romuttunut tässä ja olisi vaikutettu aktiivisesti myös työllistämiseen ja mahdollisesti luotu uusia työpaikkoja.

Ed. E l o : Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin toteaisin kyllä että edustajat Aura ja Pekkarinen ovat oikeilla jäljillä siinä, että keskuskassaanhan on kertymässä ylimääräistä rahaa. Toteaisin vain ed. Pekkariselle, että ilmeisesti tässä kyllä on edellisen hallituksen jäljet olemassa, eli nyt on kertymässä sinne tätä rahaa, joka sitten on jaettavissa tai ainakin se pitää saattaa tasapainoon. Haluaisin kuitenkin todeta sen, että työttömyysvakuutusmaksua koskevassa päätöksessä hallitus on pyrkinyt mahdollisimman hyvään tasapainoon suhteessa eri rahoittajatahoihin ja vakuutusperiaatteeseen eli kolmikantaperiaatteella neuvoteltavaan työttömyysturvan kokonaisuudistukseen.

Pienimpien työnantajien osalta voidaan todeta, että heidän äänensä kuuluu siinä, että heidän työnantajamaksunsa alenee 1 prosenttiin, kuten on todettu, eli, ed. Pekkarinen, 1980-luvun keskimääräiseen maksutasoon. Olemme siis palanneet sille hyvälle ajalle, jolloin sosialidemokraateilla oli vielä valta tässä maassa. Sitä toistakin aikaa kokeiltiin viime vaalikauden aikana ja hyvin turmiollisin seurauksin.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Minusta sekin myytti on syytä murtaa, että ikään kuin asetelma olisi aina niin mustavalkoinen, että suuret yritykset eivät työllistä ja pienet työllistävät. Meillähän on erittäin hienoja esimerkkejä siitä, kuinka monet suuret yritykset tällä hetkellä työllistävät ihmisiä ja omalta osaltaan kantavat vahvasti työllistämisvastuuta, esimerkiksi Nokia Oy.

Toinen myytti, joka on syytä murtaa, olisi ikään kuin se, että työttömyysvakuutusmaksu kohdentuisi väärin. Jos vuosi sitten eli vuonna 1994 alle 5 miljoonan markan palkkasummasta työttömyysvakuutusmaksua maksettiin 5,5 prosenttiyksikköä ja ensi vuoden alusta 1 ja jos vastaavasti yli 5 miljoonan markan palkkasummasta maksettiin vuosi sitten 6,4 ja ensi vuoden alusta 4 prosenttiyksikköä, niin kyllähän tämän pitäisi osoittaa, että tämä ratkaisu on selvästi pieniä yrityksiä suosiva.

Minusta niin kauan, kuin meillä on massatyöttömyys, on tärkeä asia yleisen tietoisuuden kannalta, että myös pienet yritykset niin kuin palkansaajatkin osallistuvat edes pienellä summalla yhteisen taakan kantamiseen. Tietenkin tavoitteena on ilman muuta se, että sitä mukaa kuin taloudessa tulee liikkumavaraa, johon myös hallituksen työllisyysohjelma perustaa koko toimintansa, koko ajan välillisiä työvoimakustannuksia määrätietoisesti karsitaan. Tämä on hyvä alku, ja pienet yritykset ja suuretkin yritykset ja elinkeinoelämä ovat ottaneet myönteisesti tämän linjan vastaan.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! En nyt ole havainnut erityisen myönteisesti 1 prosenttiyksikön kevennystä varsinaisten pienyritysten keskuudessa otetun vastaan.

Mitä tulee vielä historiaan, jota ministeri Jaakonsaari muistelee, niin todellakin oli runsaan vuoden päivät sitten sellainen tilanne, jolloin työttömyysvakuutusmaksu oli 6 prosenttiyksikköä, jolloin se oli nousemassa 9 prosenttiyksikköön, ellei olisi, kiitos työmarkkinajärjestöjen myötävaikutuksen, löytynyt ratkaisua siihen, että myös työntekijät ottavat kontolleen tietyn osuuden ja taakkaa jaetaan. Päästiin ratkaisuun, jolloin työttömyysvakuutusmaksun suuruudeksi jäi isoimmille yrityksille 6,1 prosenttia ja pudotettiin siinä yhteydessä edellisen hallituksen aikana pienten maksuja noin 6 prosenttiyksikön tasosta siihen 2 prosenttiyksikköön. Tämä tapahtui edellisen hallituksen aikana. Nyt pudotetaan pienten 1:llä ja suurten 2,1:llä. Näin muistaakseni tämä historia. Ehkä ministeri Jaakonsaari tarkistaa, mikäli en ole oikeassa.

Mitä vielä tulee siihen, että on ylikertymää, ed. Elo, minä luulen, että me olemme tästä ihan yhtä mieltä. Aikoinaan, kun kyseiset maksut asetettiin, ne jouduttiin silloin asettamaan sille korkeustasolle, jonka arvioitiin tuottavan sen määrän, joka riittää myös keskuskassan tarpeisiin ja puskuriksi. Meille opetettiin aikoinaan, että pitää olla noin 1,5 miljardia markkaa puskurin suuruus jnp. Nyt, kun talous on lähtenyt hyvään nousuun viime vuoden aikana, sen ansiosta maksun ei tarvitse olla niin suuri. Vielä korostan sitä, että ilman muuta hallitus olisi ilman työllisyysohjelmaakin joutunut tuomaan saliin esitykset, joilla työttömyysvakuutusmaksua olisi alennettu.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Louekoski.

Ed. Vanhanen: Arvoisa puhemies! Minulla on se käsitys, että pienten yritysten piirissä tunnetaan sinällään mielihyvää siitä viime vuosina käynnistyneestä selvästä yrittäjämyönteisestä ilmapiiristä, jossa myös valtiovalta on ainakin omilla puheillaan ollut mukana. Samoin siellä on myös varmasti otettu haasteena vastaan se, että työttömyyden puolittamisesta niin suuri osa laskettaisiin pienten yritysten tehtäväksi. Mutta tätä taustaa vasten yritysten piirissä on ollut aika lailla mahdotonta ymmärtää sitä hallituksen esitystä, jossa kuitenkin markkamääräisesti yhtä työpaikkaa kohti kevennys suurilla yrityksillä on yli kaksinkertainen pieniin työllistäviin yrityksiin verrattuna. Tätä suhdetta eivät hallituksen selitykset millään käännä oikein päin olevaksi.

Ed. J. Koskinen: Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen ehti lähteä, mutta täytyy todeta, että hänen lähimuistinsa pelaa. Edellisen hallituksen aikana pudotettiin pienten yritysten työttömyysvakuutusmaksua. Mutta keskipitkän tähtäimen muisti ei oikein pelaa. Edellisen hallituksen aikana ed. Pekkarisen ollessa ministerinä myös korotettiin pienten yritysten työttömyysvakuutusmaksu noin prosentin tasolta yli 6 prosenttiin ja sitten vasta yli vuoden viiveen jälkeen asteittain pudotettiin palkkasumman perusteella pienempien yritysten työttömyysvakuutusmaksua. Tämä on melkoista historian vääristelyä, että haetaan sitten ikään kuin plusmerkkiseksi edelliselle hallitukselle, että huomasivat järkyttävän korotuksen jälkeen, että täytyy vähän ottaa takapakkiakin.

Edelleen ed. Vanhanen totesi, että markkamääräisesti nyt huojennus on isoille yrityksille isompi kuin pienille. Oleellisempaa on kai se, että markkamääräisesti iso yritys maksaa yli nelinkertaisen summan pieneen yritykseen verrattuna työttömyysvakuutusmaksua yhdestä työntekijästä. Sehän on valtava ero, ja on sosiaalivakuutuksen rahoitusjärjestelmässä ennennäkemätöntä, että pidetään näin isoja eroja.

Jos haettaisiin oikeudenmukaista rahoitustapaa, laajempaa rahoituspohjaa työttömyysvakuutusmaksulle, silloin pitäisi hakea se kokonaan uusista keinoista, esimerkiksi siitä, että pääomaveroon lisättäisiin työttömyysvakuutusmaksusiivu, jolloin hyvin menevät yritykset, jotka näyttävät voittoja, maksaisivat työttömyysvakuutuskassaan varoja. Sillä tavalla pystyttäisiin rokottamaan hyvin meneviä yrityksiä, ei pelkästään sillä perusteella, miten suuri yritys on palkkasummansa pohjalta. Nyt paljon työllistävät isot yritykset joutuvat maksamaan olennaisesti korkeampaa työttömyysvakuutusmaksua kuin pienet hyvin menevät yritykset.

Ed. Vanhanen: Arvoisa puhemies! Ed. J. Koskinen on varmasti oikeassa siinä, että muitakin keinoja ottaa huomioon yritysten koko olisi. Mutta hyvä olisi käyttää edes tätä yhtä käyttökelpoista keinoa, josta nyt ollaan päättämässä ja osoittamassa siinä pienille yrityksille, että myös valtiovalta on tosissaan sen toiveen ja odotuksen

kohdalla, jossa pienille yrityksille kova työllistämisvastuu asetetaan.

Uskon, että ed. J. Koskisella on erittäin hyvä muisti ja hän muistaa sen, että edellinen hallitus joutui valtaan keskellä talouden syöksykierrettä ja merkittävä osa taloudesta myös kääntyi edellisen nelivuotiskauden aikana parempaan suuntaan. Niinä vuosina ehdittiin erilaisia maksuja ja taksoja hinata ylös ja alas. Niissä suhdannevaiheissa toki tapahtui hyvin paljon, sitä ei tarvitse kieltää.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

14) Hallituksen esitys laiksi työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 172/1995 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan, sivistysvaliokunnan ja työasiainvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Kuoppa: Herra puhemies! Hallituksen esitys työmarkkinatuen leikkaamisesta kohdistuu pääsääntöisesti ihmisryhmään, joka tulee erittäin heikosti toimeen. Se kohdistuu nuoriin, ensimmäistä kertaa työelämään tuleviin, ja se kohdistuu niihin, joille on tullut 500 päivän ansiosidonnaisen enimmäisraja täyteen ja jotka ovat siltä pudonneet. Hallituksen esitykset lapsiperheiden etujen leikkauksista koskevat myös työmarkkinatuella olevia, eli lapsikorotusta leikataan yli puolella.

Hallitus on eri yhteyksissä luvannut selvittää leikkausten vaikutukset kokonaisvaltaisesti lapsiperheiden toimeentuloon. Mielestäni tässä edetään väärin päin. Ensin leikataan ja sitten ryhdytään selvittämään, mitä vaikeuksia ne aiheuttavat. Isäukko oli timpuri ja opetti aikoinaan, että ensin kannattaa mitata ja sitten vasta sahataan. Mutta tämä hallitus ensin sahaa, ja sitten se vasta ryhtyy tutkimaan ja selvittämään. Tässä mennään aika tavalla väärin päin.

Olisi toivonut, että hallitus olisi voinut käyttää tavallista kansanjärkeä ensin, ennen kuin näihin leikkauksiin olisi menty, sillä näkyvissä on jo nyt, että hyvin suuri osa lapsiperheistä voi Suomessa huonosti. Erityisesti huonosti voivia perheitä ovat työttömät lapsiperheet, ja heihin nämä leikkaukset kohdistuvat kaikkein kipeimmin. Toimeentulo on työttömyyskorvausten matalan tason johdosta jo muutenkin alhainen. Hyvin useat työttömät ovat joutuneet toimeentulotukiluukulle. Se nähdään myös kuntien toimeentulotuen maksatustilastoista, että työttömät lapsiperheet ovat siellä lisääntyneet hyvin voimakkaasti.

Tästä huolimatta, vaikka tämä jo tiedetään ja nähdään selvästi, hallitus esittää, että työmarkkinatuen lapsikorotuksia leikataan yksilapsiselta perheeltä 24 markasta 9,60 markkaan, kahdelta lapselta 35 markasta 14 markkaan ja kolmelta lapselta 45 markasta 18 markkaan päivältä, ja näitä maksetaan viitenä päivänä viikossa. Näistä tulee todella pienet summat, ja kun työmarkkinatuki täysimääräisenäkin on vain 118 markkaa miinus verot viitenä päivänä viikossa maksettuna, puhutaan todella toimeentuloloukusta. Tässä on ihmisryhmä, joka on tässä maassa toimeentuloloukussa, siitä ei päästä mihinkään, eikä sitä tarvitse kovin paljon edes tutkia, se näkyy kaikesta.

Hallituksen esityksen arvioinnissa on myös lähdetty siitä, että esimerkiksi odotusajan pidentäminen lisää suoraan toimeentulotukimenoja. Lapsikorotusten tason alentaminen lisää toimeentulotukimenoja. Yhteensä näistä tulee 110 miljoonaa markkaa. Hallitus omissa perusteluissaan jo näkee ja ilmoittaa sen, että näin tulee käymään, mutta siitä huolimatta juuri kaikkein heikoimmassa asemassa olevaa ihmisryhmää kohtaan ollaan suorittamassa leikkauksia. Tämä tietenkin perustuu siihen, että tämä ihmisryhmä pystyy kaikkein heikoimmin puolustamaan omia oikeuksiaan, mutta mikä on sitten hallituksen yhteisvastuu ja moraali, kun tällaisia leikkauksia tehdään?

Haluan korostaa sitä, että nuorten koulutusta olisi toki voitu hoitaa varmasti muullakin tavalla kuin työmarkkinatuen lapsikorotuksia leikkaamalla tai odotusaikoja pidentämällä tai poistamalla tuki alle 20-vuotiailta nuorilta, joilla ei ole ammattikoulutusta. Hallitus esittää, että huononnukset tulevat voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996 ilman mitään siirtymäaikaa. Se merkitsee sitä, että tammikuussa monilta nuorilta työmarkkinatuki yksinkertaisesti lakkaa ja myös voimassa olevat lapsikorotukset pienentyvät. Kun vielä lapsilisiä on leikattu, niin tämä korostuu erityisesti lapsiperheissä.

Kun huononnuksia perustellaan koulutuksen kustantamisella, voi kysyä myös, missä oppilaitoksissa lukuvuosi alkaa ensi tammikuussa. Niitä on ainakin ammatillisella puolella hyvin vähän. Lakiesityksen perusteluissa on mielestäni paljon jeesustelua työhön ja koulutukseen kannustamisesta. Siellä puhutaan aktivoinnista. En tiedä, miten se aktivoi ihmisiä, kun heidän lapsikorotuksiaan leikataan näin voimakkaasti ja odotusaikaa pidennetään. Sitä ei kuitenkaan selvitetä, miten esimerkiksi ammattikoulussa oleva opiskelija tulee 130 markan opintotuella toimeen. Lakiesityksessä myönnetään, että huononnukset lisäävät toimeentulotukimenoja, ja arvioidaan, että se on 110 miljoonaa markkaa, kuten jo aikaisemmin totesin. Mutta samassa yhteydessä arvioidaan, että alle 20-vuotiaiden ei tarvitse tätä toimeentulotukea saada. Tämäkin on mielestäni aika erikoinen arvio.

Lapsikorotuksia maksetaan noin neljännekselle työmarkkinatuen saajista, lakiesityksen perustelujen mukaan 33 000 työttömälle. Lukumäärä on merkittävän suuri. Lapsikorotusten pienentäminen merkitsee yksinkertaisesti työttömien lapsiperheiden toimeentulon kiristämistä huomattavasti. Muutos koskee sekä nuoria että niitä, jotka saavat työmarkkinatukea 500 päivän rajan jälkeen. Tämä tulee lapsilisien ja opintotuen leikkausten jatkoksi. Myös lasten kotihoidon tuen sekä vanhempainrahojen leikkaus vaikuttaa monien työttömien toimeentuloon.

Minun mielestäni, kuten jo edellisen asian keskustelun yhteydessä totesin, tässä kyllä nyt mennään väärällä tavalla näitä asioita ratkaisemaan. Kysymyshän ei ole siitä, ettei Suomessa olisi varaa hoitaa työttömyysturvaa, kysymys on vain siitä, että on tehty poliittinen valinta: työttömillä ja muuta sosiaaliturvaa saavilla halutaan maksattaa pankkituet ja muut, jotka ovat aiheuttaneet valtion velkaantumisen, ja sitä kautta, kun nämä maksatetaan näillä pienituloisilla ihmisillä, voidaan turvata suuryhtiöitten yhä kasvavat voitot.

Ed. V o k k o l a i n e n: Arvoisa puhemies! Ensimmäistä kertaa työmarkkinoille tulevat ammatillista koulutusta tai työkokemusta vailla olevat nuoret pyritään saamaan nykyistä paremmin ammatilliseen koulutukseen tai muitten aktiivisten toimenpiteitten piiriin. Säästyvillä 500 miljoonalla markalla rahoitetaan 5 000 uutta koulutuspaikkaa opintotukineen alle 20-vuotiaille nuorille sekä parannetaan työvoimakoulutuksen kokeiluun tai kuntoutukseen osallistuvien etuuksia. Työmarkkinatukijärjestelmään tehtävien muutosten tavoitteena on edistää tuen saajien työhön sijoittumista. Tarkoituksena on erityisesti poistaa nuorisotyöttömyyttä, joka johtuu ammattitaidon tai koulutuksen puutteesta.

Näin kertoo työministeriön tiedote 27.10. Nuorten koulutukseen panostaminen on todella positiivista, mutta hallituksen esitys mielestäni on myös ongelmia täynnä. Minkä tasoinen on se koulutus, johon nämä nuoret sijoitetaan, jotka ovat pudonneet joko yhteisvalinnasta tai joita muuten ei ole koulutus kiinnostanut siinä vaiheessa, kun ikää on tullut? Olemmeko joutumassa samanlaiseen ongelmaan kuin nyt on työttömien työvoimapoliittinen koulutus, että kierretään kurssista kurssiin? Minä tiedän, että Kuopion läänissäkin on työttömiä niin paljon, että he pystyisivät vaikka kuuraketin tekemään ammattitaitonsa pohjalta, jos se vain muuten olisi mahdollista.

On ilmeisesti mahdollista, että ammatilliseen koulutukseen pääsevät jatkossa ne, jotka ovat yhteisvalinnasta pudonneet. Mutta kysymys on myös siitä, mistä ed. Kuoppakin puhuu: se on mahdollista ensimmäisen kerran vasta ensi syksynä. Mistä löytyvät harjoittelupaikat? Ongelmia tälläkin hetkellä nuorten työllistämiseen on ollut yrityksissä. Mistä löytyy se lisäaktiivisuus, jota se vaatii oppisopimuskoulutuksen osalta? On muistettava, että kun puhutaan harjoittelupaikoista, niin kuin oppisopimuskoulutuksessa, niin siinä on muitakin osapuolia kuin työvoimatoimisto ja työtön nuori, siinä on toisella puolella työnantaja. Nyt kokemukset ovat parempia kuin ne olivat vielä puoli vuotta sitten suhteessa oppisopimuskoulutukseen. Niin suurissa kuin pienissä firmoissa, kun ensimmäinen ongelma yritykseen tuli, ensimmäisenä lopetettiin oppisopimuskoulutus. Siinä näkyy myös työnantajan todellinen vastuu näistä asioista.

Jos lakiin ei tule ns. siirtymäaikaa, niin kyseinen laki toteutuu ensi vuonna ainoastaan valtion säästöjen osalta, ei, niin kuin on markkinoitu, nuorten aktivoimiseksi työelämään, sillä työvoimaviranomaiset eivät pysty tässä aikataulussa tiedotustaan nuorille hoitamaan.

Arvoisa puhemies! Toivottavasti valiokuntakäsittelyssä esitys saa muodon, joka ottaa huomioon realiteetit, millä aikataululla aktiivitoimenpiteisiin voidaan siirtyä käytännössä. Näin turvataan, että mahdollisimman vähän nuoria jää väliinputoajiksi, jotka haluavat osallistua jatkossa aktiivitoimenpiteisiin.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Tanskassa ollaan toteuttamassa vastaavan tyyppinen toimenpide kuin nyt Suomessa työmarkkinatuessa alle 20-vuotiaitten osalta. Alle 25-vuotiaat eivät tule Tanskassa, mikäli esitys menee siellä läpi, olemaan sellaisen työttömyysturvan piirissä, joka on passivoiva, vaan nuorille pyritään järjestämään aina aktiivisempi vaihtoehto. Minusta se perustuu siihen oikeaan näkemykseen ja myös sellaisiin olemassa oleviin tutkimustuloksiin, joita on Suomessa, että varmin tapa synnyttää syrjäytyneiden sukupolvi on se, että sallitaan nuoren oleminen ja siirtyminen koulusta kortistoon. Tämä on minusta tämän säästöesityksen itse asiassa positiivinen puoli, josta on myös tullut vanhemmilta, opettajilta, jopa nuorilta itseltäänkin kiitosta, että tarjotaan todella aktiivinen vaihtoehto.

On ilman muuta ongelma siinä, kuinka näin nopeassa aikataulussa konkreettisesti jokainen työmarkkinatuelta putoava nuori voidaan kohdata, mutta sitä aikataulua ei suinkaan helpota se opposition jarrutus, että esimerkiksi tämä lähetekeskustelu lykättiin ja jätettiin pöydälle. Uskon, että työhallinto yhdessä opetusviranomaisten kanssa tekee voitavansa. Esimerkiksi kaikille niille nuorille, jotka putoavat työmarkkinatuen piiristä, lähetetään henkilökohtainen kirje ja heidät henkilökohtaisesti opastetaan löytämään ne aktiiviset vaihtoehdot, joita tällä hetkellä on olemassa ja joita tullaan myös vuoden alusta lisäämään huomattavasti.

Ed. K u o p p a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ministeri Jaakonsaari esitteli nuorten osalta koulutusta sanoen, että se on aktivoiva, niin en tiedä enkä ymmärrä sitä, minkä tähden sitten pitää lapsikorotusta leikata näin rajusti työttömiltä. Eihän se voi etupäässä edes koskea näitä nuoria. Tähän on yhdistetty hyvin epäsosiaalinen elementti, jolla todella heikennetään jo nytkin erittäin niukkaa toimeentuloa, jopa niin niukkaa, että se alittaa toimeentulonormit, ja suoritetaan tällainen epäsosiaalinen leikkaus.

Mielestäni nuorten koulutus olisi voitu hoitaa todella muutoinkin, olla tekemättä tällaista lapsikorotuksen leikkausta. Mielestäni tällä on aivan selvä poliittinen tarkoitusperä, se ei voi olla mikään koulutuspoliittinen ratkaisu.

Ed. V o k k o l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Jaakonsaarelta en saanut vielä vastausta siihen kysymykseen, joka on minusta oleellista nuorten aktiivisuuden pitämiseksi korkealla ja sen kannustamiseen. Mikä estää tällaisen siirtymäajan käytön? Esimerkiksi ammatilliset koulutuspaikat alkavat syksyllä. Jos nuorille hoidetaan tiedotus niin, että he ovat kiinnostuneita siitä, he haluavat koulutukseen, he pääsevät koulutukseen, kun lisäpaikkoja tulee, niin miksi heitä pitää rankaista, että ovat tämän välin työmarkkinatuen ulkopuolella?

Ed. P u h j o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä oli puhetta nuorten kouluttamisesta. Aikaisemmin ovat nuoret hakeutuneet vapaaehtoisesti ammatilliseen koulutukseen. Nyt työmarkkinatukiesityksen mukaan nuoret ovat pakotetut vapaaehtoiseen pakolliseen osallistumiseen ammatilliseen koulutukseen. Jos ei koulutuspaikkaa löydy tai jos ei mene, niin voidaan evätä tämä tuki. On selviä puutteita lakiesityksessä muun muassa siinä suhteessa, voidaanko pakottaa nuori sellaiseen koulutukseen, mihin hän ei sovellu. Minä toivon, että myös valiokunnassa perusteellisesti käsitellään tämä asia huonon lakiesityksen jälkeen.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Totean tässä yhteydessä, että vastauspuheenvuoron täytyy liittyä sitä edeltäneeseen puheenvuoroon ja olla sitä koskeva oikaisu tai kommentti. Viittaan vielä eduskunnan työjärjestyksen määräyksiin tästä asiasta.

Ed. V a n h a n e n : Arvoisa puhemies! Hallitus jatkaa tämän esityksen kohdalla jo keväällä valitsemaansa linjaa. Säästö kohdistuu nuoriin ja lapsiperheisiin.

Nuorten alle 20-vuotiaiden kohdalla työttömyysturva tässä muodossa poistetaan kokonaan ja lapsiperheisiin tämä leikkaus kohdistuu niin, että lapsikorotuksessa alennus on yli 50 prosenttia. Esityshän lähtee siitä, että lapsikorotuksen määrä tippuu 40 prosenttiin siitä, mitä se on tällä hetkellä ollut. Voidaan kysyä säästön kohdistumisen perään, kuinka oikeudenmukainen tämä kohdistus tässä muodossa on.

Hallitus teki tämän esityksen ja ratkaisun hyvin nopeasti, mutta silmiin pistää se, että kun työttömyysturvan menoleikkauksista ja säästöistä on kokonaisratkaisuja tehty, niin ansiosidonnaisen turvan kohdalla päätöksenteko on huomattavasti hitaampaa. Ilmeisesti on ajateltu, että sen osalla säästövaikutukset tulisivat vasta vuonna 1997 voimaan. Myös leikkausten taso ansiosidonnaiseen turvaan tulee olemaan verra-

ten vaatimatonta niiden ennakkotietojen mukaan, joita on saatu.

Tähän kritiikkiin on vastattu sillä, että asianomaisten kanssa täytyy neuvotella, ennen kuin ansiosidonnaista turvaa leikataan. Minä kysyn: Keiden nuorten kanssa on neuvoteltu tästä työmarkkinatuen leikkaamisesta? Ei ilmeisesti kenenkään. Siitä huolimatta ratkaisu on tehty hyvin nopeasti. Onko lapsiperheitä edustavien järjestöjen kanssa neuvoteltu lapsikorotuksen leikkaamisesta? Tuskin on. Siitä huolimatta säästöpäätös voidaan tehdä nopeasti ja täydellä voimallaan.

Keskustan osalta kritiikki tähän esitykseen kohdistuu erityisesti alle 20-vuotiaiden kohdalle. Sinällään tavoite siitä, että nuorten pitää olla koulutuksessa, on oikea. Edellinen pääministeri taisi useampaan otteeseen tässäkin salissa todeta sen, että niiden nuorten, joilla ei ole ammatillista koulutusta, paikka ei ole työttömyyskortistossa vaan koulun penkillä. Mutta toinen kysymys on se, millä tavalla tämä toteutetaan. Nyt hallitus on esittämässä eräänlaisen pakkokoulutuksen järjestämistä alle 20-vuotiaille. Voidaan kysyä, miksi ikäraja on juuri 20 vuotta, miksei 19 vuotta tai 22 vuotta. Joka tapauksessa tässä esitetään eräänlaista oppivelvollisuusajan pakollista jatkoa näille nuorille aikuisille ihmisille ilman, että on mitään tietoa siitä, löytyykö ja järjestetäänkö tarvetta vastaavaa, innostavaa ja motivoivaa koulutusta näille nuorille, sellaisia koulutuspaikkoja, joiden perään he todella katsovat.

Oikeampi tapa olisi tämä sinällään oikea tavoite toteuttaa niin, että ensin luodaan tarvetta vastaavat koulutuspaikat ja vastaavasti siinä tahdissa nämä nuoret siirtyisivät työttömyyskorvauksesta opintotukijärjestelmään.

Hallituksen esityksen perusteluissa viitataan opintotuen ja työmarkkinatuen väliseen epäsuhtaan, ja tosiasiahan on ollut se, että opintotuki on ollut liian pieni verrattuna työmarkkinatukeen, ja se on varmasti aiheuttanut motivaatio-ongelmia. Hallitus ei ole omilla toimillaan pyrkinyt tätä eroa kyllä erityisesti kaventamaan, vaan me muistelemme, että keväällä hallitus jätti esityksen, jonka eduskunta jo hyväksyi ja jossa tätä epäsuhtaa entisestään levitettiin leikkaamalla opintotukea ensimmäisenä ja itse asiassa opintotuen ja työmarkkinatuen välistä epäsuhtaa tällä tavalla lisättiin.

Toinen kohta, johon keskusta kiinnittää erityisen huomion valiokuntakäsittelyssä, liittyy lapsikorotusten rajuun leikkaamiseen, johon täällä aiemmassa keskustelussa on jo viitattu. Lapsiperheiltä leikkaus tulee olemaan tämän tuen osalla 40 prosenttiin nykytasosta. Se on myös markkamääräisesti merkittävä, tuntuva summa.

Jos kysytään, onko keskusta valmis hyväksymään tästä esityksestä mitään, uskon, että yleisperiaate siitä, että nuorille ilman ammatillista koulutusta oleville olisi luotava motivoiva innostus mennä koulutukseen sen sijaan, että ilman koulutusta mennään suoraan kortistoon, on oikea ja siihen yhteiskunnan pitää vastaus löytää. Mutta kuten sanoin, ratkaisun pitäisi ensi sijassa olla se, että me kykenisimme luomaan ilmeisesti yhdessä elinkeinoelämän ja yritysten kanssa innostavia ja motivoivia, tarvetta vastaavia koulutuspaikkoja, sellaisia koulutuspaikkoja, joihin nuoret myös ovat valmiita hakeutumaan.

Toinen seikka, jonka ehkä tässä esityksessä voimme hyväksyä, liittyy odotusajan pidentämiseen. Varmasti jossain määrin sitä kolmen kuukauden odotusaikaa voitaisiin pidentää, mutta onko se kerralla viiteen kuukauteen vai lyhyempään, siihen palaamme.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa puhemies! Tämä esitys kuuluu varmasti vaikeitten hallituksen esitysten joukkoon. Tällä kertaa on varmasti enimmäkseen vain tarjolla vaikeita esityksiä. Tässä hallituksen esityksessä omaksuttu pääperiaate minusta on saanut selkeää kannatusta ja hyväksyntää osalleen juuri siltä osin, että siirryttäisiin kaikkein nuorimpien kohdalla nimenomaan näihin aktiivisiin toimenpiteisiin. Mutta miksi pyysin puheenvuoron, niin haluaisin tässä ilmaista huoleni vähän ed. Vokkolaisen tapaan näistä ongelmista, mitä käytännön puolella kuitenkin voi tulla esiin. Toivon, että valiokuntatyöskentelyn aikana näitäkin asioita voitaisiin enemmän pohtia.

Erityisesti olen miettinyt sitä, miten toimitaan sellaisten alle 20-vuotiaitten nuorten kanssa, jotka esimerkiksi ovat pyrkineet yliopistoon jollekin linjalle, eivät ole sinne päässeet ja haluaisivat esimerkiksi tämän pakollisen välivuoden käyttää opiskellakseen ponnekkaasti ja päästäkseen seuraavalla kerralla opintoihin kiinni yliopistotasolla. Kun tässä esityksessä nyt todella voimakkaasti puhutaan vain ammatillisesta koulutuksesta, niin herää kysymys, onko oikein, että tällainen nuori tavallaan ajetaan ottamaan vastaan työvoimapoliittinen ammatillinen koulutus, kenties vain todellakin tämän tuen saamisen takia. (Min. Jaakonsaari: Eikö se ole parempi kuin olla passiivisena?)

Jos hän pitää itse tärkeämpänä sitä, että hän hankkii lisävalmiuksia todellakin päästäkseen seuraavana vuonna sisään yliopistoon sille alalle, mille on aikonutkin, mielestäni tätä ongelmakysymystä ei kannata kiistää. Se kannattaa tutkia ja selvittää samaan tapaan kuin ed. Vokkolaisen esiin ottama kysymys niistä nuorista, jotka ovat pudonneet yhteisvalinnasta. Tämä kysymyshän liittyy työmarkkinatukilain 18 §:n ilmaisutapaan, jossa puhutaan soveltuvasta koulutuksesta.

Meillä on valitettavasti nyt tähän mennessäkin kertynyt jo jonkun verran kokemusta siitä, miten tätä pykälää on työvoimapolitiikan koulutuksen puolella käytetty. Nuoret ovat joutuneet esimerkiksi karenssille, taikka työmarkkinatuella olleet ovat joutuneet luopumaan tuesta esimerkiksi siitä syystä, että ovat kieltäytyneet lähtemästä yrittäjäkoulutukseen. Kyseessä esimerkiksi voi olla itseni ikäinen ihminen, joka on koko elämänsä ollut julkisen sektorin palveluksessa. Työ menee alta ja hän toteaa, että viimeinen asia, mihin hän voisi elämässään ajatella ryhtyä viisikymppisenä, on esimerkiksi yrittäjä. Tiedän, että esimerkiksi oman vaalipiirini alueella on tällaisia ihmisiä, jotka ovat vailla mitään valmiuksia yrittäjäksi ryhtymiseen. Kun he ovat kieltäytyneet lähtemästä tällaiseen koulutukseen, niin heitä on todella jätetty työmarkkinatuen ulkopuolelle.

Sitten kiinnostaa tämä koulutuspaikkatilanne. Tietysti soisi nyt, että tällä järjestelyllä, mikä hallituksen esityksessä on, ei syntyisi sen tyyppistä väliinputoamista, että koulutuspaikkoja ei kerta kaikkiaan ole ja että tämä takuujärjestelmä, joka alle 20-vuotiaille on itse asiassa tässä esitetty, myös pitää.

Mutta tietysti silloin kun suurista massoista on kysymys, niin epäilen kovasti, että joudutaan uudelleen palaamaan tähän kysymykseen, että kaikki eivät voi olla niitä onnellisia, jotka saavat itselleen soveltuvia ratkaisuja.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Ministeri Jaakonsaari moitti keskustaa siitä, että olisi jarrutettu tämän asian käsittelyä, että asia menisi pöydälle. Minä ihan muistelen, että joku sosialidemokraattisista kansanedustajista olisi torstaina pyytänyt tämän pöydälle nimenomaan siitä syystä, että tämä on niin tärkeä asia, että sitä ei pyhämiesten päivän alla voida käsitellä. Minä en, arvoisa ministeri, ole varma tästä, mutta olen vanha mies ja dementia saattaa vaivata. Minä en mene sanomaan.

Mitä tulee tähän itse asiaan, niin tässä 500 miljoonalla markalla valtio paikkaa housujaan, niin on selvää, että tämä ei ole positiivista työttömyyden kannalta. Suurin ongelma, mikä tässä on, on että tässä tarjotaan väkipakolla näköalatonta koulutusta, joka on näköalatonta siitä syystä, että moni kurssilainen on saattanut olla jo usealla kurssilla, yhä uudelleen ja uudelleen kurssitetaan, ja miltään kurssilta ei ole näköalaa tulevaisuuteen.

Tämä on hokkuspokkuslaki tältä osin, mutta siltä osin, mitä tulee 10 §:ään, tässä on positiivista, että siinä työmarkkinatukeen liittyvä matka- ja ylläpitokustannus, joka aikanaan poistettiin, mistä varmasti monille meistä on tullut kirjeitä, palautetaan. Se on eräs selvä virheen korjaaminen. Muuten tämä on täysin näköalaton. Sen tietää jo siitä, että jos 500 miljoonaa otetaan pois, se ei voi olla positiivista työttömän eikä nuoren kannalta.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olisin puuttunut ed. Vehkaojan esille ottamaan tapaukseen. Jos määrätään johonkin tiettyyn koulutukseen esimerkiksi aikuisiässä, onko missään vaiheessa lain valmistelun yhteydessä pohdittu tällaisia ongelmia, jotka varmasti tulevat vastaan?

Toinen asia on sitten nuorempien ihmisten kohdalla. Sanotaan, että on vaikka kaksi kolme alaa, joihin haluaisi koulutusta eikä mihinkään niihin pääse. Tarjotaan esimerkiksi jotakin neljättä vaihtoehtoa nuorelle kaksikymppiselle, joka todella kokee sen äärimmäisen vastenmieliseksi. Mitä tehdään silloin tällaisen ihmisen kohdalla, jos hän ei mihinkään näihin mene, vaan katsoo, että se on hänelle täysin mahdotonta? Kuinka hänen työmarkkinatukensa silloin käyttäytyy? Onko näitä pohdittu? Ellei ole pohdittu, todella vakavasti vetoaisin siihen, että kun asia tulee valiokuntakäsittelyyn, näihin todella syvällisesti paneudutaan, ettemme tekisi ihan sutta tästä laista.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Ed. Rimmi varmasti muistaa, että kysymyksiä tehdään varsinaisessa puheenvuorossa.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Ei ketään määrätä mihinkään pakkokoulutukseen. Ei varmasti ketään tulla määräämään mihinkään pakkokoulutukseen, vaan nuorille tullaan tarjoamaan useita eri vaihtoehtoja. Mutta ei tietenkään koskaan kukaan ole aina päässyt juuri sille alalle kuin on halunnut. On-

neksi ei ole päässytkään, koska luulen, että nuorista tytöistä valtaosa jossain iässä ja vaiheessa haluaa kampaajiksi ja pojista taas veturinkuljettajiksi. On ihan hyvä asia, että kaikkia ihmisten toiveita ei ole aikanaan toteutettu.

Työhallinto- ja opetusviranomaiset tulevat tarjoamaan erilaisia vaihtoehtoja. On minusta erittäin huolestuttavaa se, että kansanedustajista ei ole juuri kukaan ollut huolestunut, että työmarkkinatuen saajista alle 20-vuotiaista on yhdeksän kymmenestä ollut vailla ammatillista peruskoulutusta. Siis yhdeksän on siirtynyt kymmenestä suoraan kortistoon. Tämä minusta on olemassa olevan tilanteen huono puoli, johon nyt etsitään ratkaisua. Minusta alle 20-vuotiaiden osalta tätä voidaan pitää, ei minään säästölakina vaan tärkeänä rakenteellisena uudistuksena, jossa passiivisesta työttömyysturvasta siirrytään aktiiviseen puoleen. Tämä oli myös työmarkkinatuen alkuperäinen ajatus, mutta valitettavasti se ei ole toiminut.

Nyt on erittäin tärkeä asia se, että kunnissa otetaan tämä haaste vastaan myös sillä tavalla, ettei käy niin, että nuori siirtyy toisesta passiivisesta turvasta toiseen eli toimeentulotuen piiriin. Tämän takia on nyt erittäin tärkeää, että sosiaaliviranomaiset, opetusviranomaiset ja työhallinto toimivat yhteistyössä ja etsivät jokaiselle nuorelle oman räätälöidyn ratkaisun. Tämä on täysin mahdollista. Tällaista pessimismiä, mitä tämä keskustelu edustaa, en ole missään nähnyt kenttätasolla.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri totesi, että kysymys ei ole pakkokoulutuksesta. Puolestani haluaisin tiedustella, voitaisiinko ajatella, että esimerkiksi ylioppilaan välivuoden osalta voitaisiin työvoimapoliittisena koulutuksena toteuttaa vaikka preppauskurssi. Voitaisiinko se tulkita, jos ei ammatilliseksi koulutukseksi sitä voi tulkita, vaikkapa kuntoutukseksi? Ei liene tarkoituksenmukaista, että esimerkiksi vaativaan tutkintoon tähtäävä rahan takia esimerkiksi ohjataan vain pariin vaihtoehtoon, työhön tai työharjoitteluun, mikä mitenkään ei liity hänen jatkotoiveisiinsa jnp.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s: Myös ed. Vehkaoja varmaan muistaa, että kysymyksiä tehdään varsinaisissa puheenvuoroissa.

Ed. V o k k o l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä en voinut tulkita samalla tavalla kuin ministeri Jaakonsaari tätä pessimismiksi, vaan realismiksi. Mistä löytyy 9 000 nuorelle koulutuspaikka, jos teoriassa heitä on 9 000 1.1.1996?

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä pessimismikäsitteeseen tulee, kun kuuntelin jonkin matkaa tätä keskustelua tuolta toisestakin huoneesta käsin, minusta keskustelussa on tuotu esille se seikka, että toki hallituksen esityksessä on joitakin myönteisiäkin näkökohtia. Ne on hyvin alleviivattu myös opposition puheenvuoroissa — viittaan vaikkapa Matti Vanhasen puheenvuoroon. Mutta, ministeri Jaakonsaari, onhan se aika iso juttu, että te leikkaatte 500 miljoonaa markkaa pois. Se on iso juttu niille ihmisille, jotka ovat heikoimmassa asemassa ajatellen työtä, työnsaantia ja todennäköisyyttä lyhyellä tähtäyksellä päästä työelämään samaan aikaan, kun joidenkin muiden käytettävissä olevat tulot lisääntyvät tuntuvasti sekä tuloratkaisun että heihin kohdistuvien verotuksellisten ratkaisujen ansiosta.

Jos tämäntapaisia ratkaisuja menneiden vuosien aikaan tähän saliin olisi tuotu, olen ihan varma, että silloin olisi käytetty sanaa "pessimismi" tässä salissa isoin kirjaimin. Nyt olemme säästellen sanaa käyttäneet huolimatta siitä, että näiltä mainitsemiltani osilta tätä esitystä ei kyllä voi kiitellä, päinvastoin.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On aivan totta, että lakiesityksessä on erittäin paljon myönteistä nimenomaan siltä osin, että yritetään saada nuoret ammattikoulutusta vailla olevat ihmiset koulutukseen. Ministeri totesi, että yhdeksän kymmenestä alle 20-vuotiaasta on sellaisia, joilla sitä koulutusta ei ole.

Se on tämän asian todella myönteinen puoli ja sen eteen pitää todella tehdä töitä, mutta minua myös henkilökohtaisesti huolestuttaa juuri se, kuinka tämä systeemi toimii ensi vuoden alusta. Se on erittäin suuri ongelma tässä kohdassa. Sitten myös, kun ed. Pekkarinen kommentoi tätä rahoituspuolta, niin tottakai olisi hyvä, jos saataisiin rahaa esimerkiksi suuryritysten voitoista näihin talkoisiin.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärrän ensinnäkin sen, että huoli tämän lain voimaantulosta nopeasti on aito, eikä siinä oikeastaan ole mitään sanomista. Uskon, että me kaikki olemme huolissamme siitä, mutta ed. Pekkarisen puheenvuoron johdosta haluan

kyllä todeta, että aina, kun täällä on joku säästöesitys esillä, niin ed. Pekkarinen sanoo, että yhteiskunnan heikoimmilta menee. En, ed. Mauri Pekkarinen, muista sellaista lakiesitystä, jossa valtion menoja joudutaan vähentämään, etteikö tämä sama nuotti olisi aina mukana siinä.

Kuinka uskottava sitten on ed. Pekkarisen huoli siitä, että aina menee yhteiskunnan heikompiosaisilta? Henkilökohtaisesti uskon ministeri Jaakonsaaren näkemykseen siitä, että tässä on todella kysymys myös uudesta rakennemuutoksesta. Pyritään samaan ne nuoret, jotka yhteiskunnassa ovat kaikkein heikommassa asemassa ilman ammatillista koulutusta ammatillisen koulutuksen piiriin. Minusta se on merkittävä askel parempaan suuntaan.

Kysynkin ed. Pekkariselta, vaikka en saa kysyä, mutta teen epäsuoran kysymyksen: Onko sitten mahdollista, että ed. Pekkarinen olisi mielellään näkemässä nämä samat nuoret työttömyyskortistossa ilman ammatillista koulutusta?

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elon puheenvuorossa ei ollut varsinaista kysymystä, mutta yritän löytää sellaisen särmän, johon voisin vastata ikään kuin kysymykseen. On ihan totta, että tässä toteutetaan rakennemuutos työttömien, vailla työtä olevien, kesken. Mutta miksi se pitää tehdä tavalla, jossa te toden totta otatte heikommassa asemassa olevalta, toisilta työttömiltä, heikentämällä heidän etuuksiaan puolen miljardin markan verran? Sitten pieneltä osin näillä voimavaroilla työmarkkinatuen, sanoisiko, helpottamista haette toisaalta. Miksi näin pitää olla? Eikö niillä, joilla on työtä, joiden ansiot kasvavat, verotus kevenee, pitäisi olla suurempi vastuu, kansanedustaja Elolla ja minulla esimerkiksi, suurempi vastuu niitten ihmisten työllistymisestä, joilla työtä ei ole?

Ed. T i u s a n e n : Herra puhemies! Tässä keskustelussa voi yhtyä tietysti siihen kantaan, jonka työvoimaministeri totesi puheenvuorossaan, joka oli ennen tätä viimeistä puheenvuoroa. Hän totesi, että ei voi olla oikein, että valmistuttuaan kouluista tai muuten nuoret passivoituvat kotiin tässä tapauksessa työmarkkinatuen varaan ja sillä siisti. Yhteiskunta ikään kuin pesee kätensä. Pitää olla aktiivinen. Yhteiskunnan pitää olla aktiivinen ja täytyy myös tukea ja jonkin verran myös, ihan suoraan sanottuna, laittaa sellaista painetta päälle, että nuorikin ihminen lähtee liikkeelle.

Mutta kuitenkaan samaan aikaan meidän ei tule todellakaan sulkea silmiämme siltä tosiasialta, että tähän hallituksen lakiesitykseen n:o 172 liittyy koko joukko ongelmia, mitkä täällä ovat tulleet esille. Eli rakennammeko me lakia, joka ei vastaa todellisuutta? Ed. Vokkolaisen peräänkuuluttamaan realismiin viittaan. Samoin edustajat Puhjo, Kuoppa, Rimmi ja Vehkaoja (Ed. Aittoniemi: Tältäkin puolelta!) — sekä ed. Aittoniemi ja oppositio — ovat tähän varsin tarkoin ottaneet kantaa

Lopuksi haluaisin viitata siihen, että valiokunnalla on tässä ja monen muunkin lain yhteydessä hyvin suuri vastuu näillä valtiopäivillä puuttua lakiesitykseen. Tämä ei ole ainut lakiesitys, jossa on varsin paljon toivomisen varaa.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Kun on varsinainen puheenvuoro, nyt voi myös kysyä ja minä todella kysyn ed. Elolta: Ovatko ne työmarkkinatuella olevat henkilöt, jotka menettävät lapsikorotuksen ja joitten lapsikorotuksen leikkauksen johdosta toimeentulotukimenot kasvavat 60 miljoonalla markalla, hyvätuloisia, kuten annoitte ymmärtää äskeisessä vastauspuheenvuorossanne? Näin ollen, kun lapsikorotuksen leikkauksista pelkästään jo syntyy näin suuri toimeentulotukimenojen kasvu, on kiistatta tosiasia se, että nämä ihmiset ovat yhteiskunnan väliinputoajia eli ovat toimeentuloloukussa, jos ketkä tässä maassa.

Mielestäni ei edes sillä, että nuorille, alle 20-vuotiaille yritetään saada koulutusta, voida perustella sitä, että lapsikorotusta leikataan työmarkkinatuella olevilta työttömiltä lapsiperheitä. Tämä on siis käsittämätön, erittäin epäsosiaalinen poliittinen ratkaisu. Siis se on poliittinen ratkaisu. Se ei voi olla edes rahasta kiinni, kuten täällä on tullut jo ilmi. Rahaa olisi saatavissa, jos sitä poliittisesti haluttaisiin ottaa. Mielestäni tämä on tämän esityksen törkein ja heikoin kohta.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Herra puhemies! Jottei tulisi eduskunnan pöytäkirjoihin väärää kuvaa Suomen nuorisosta, todettakoon se, että nuoret ovat todellakin aktiivisia. Nuoret ovat käyttäneet työttömyysaikansa erittäin hyvin. Nuoret sijoittuvat tänä päivänä uusiin työpaikkoihin. Tässä suhteessa se nuorten elämänvoima ja energia on hämmästyttävän suurta tämän Suomen taloushistorian syvimmän lamankin aikana.

Mutta toinen totuus ja arjen totuus on se, että esimerkiksi ammattikoulutuksen keskeyttäneitä

on hämmästyttävän suuri määrä, noin 20 prosenttia, ja perusteluna on se, että "työkkäristä" saa rahaa ilman ammattikoulutustakin. Sen takia minusta voidaan puhtaalla omallatunnolla perustella työmarkkinatuen aktivoivan osan esille nostamista. Sanon vielä kerran, että työmarkkinatukea saavat nuoret, kun he ovat koulutuksessa, työharjoittelussa, oppisopimuskoulutuksessa jne. Näitä koulutus-, oppisopimus- ja työharjoittelupaikkoja tulee olemaan, ja niitä tulee jo ensi vuoden budjettiin huomattavat määrät lisää.

On todellakin tärkeää, että valiokunnassa katsotaan laki tarkkaan. Minusta on tärkeää myös se, että eduskunta antaa signaalin kunnille, työvoimaviranomaisille ja koko suomalaiselle kansalaisyhteiskunnalle, että nuorten työllisyyden ja koulutuksen haaste otetaan nyt vakavasti vastaan. Minusta on ollut erittäin suuri virhe, suoranainen rikos, että yhdeksän kymmenestä nuoresta, jotka ovat saaneet työmarkkinatukea, on vailla ammatillista koulutusta. Siihen on saatava korjaus ja siihen saadaan nyt korjaus.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Jotta eduskunnan pöytäkirjoihin tulisi oikeat merkinnät, niin en ole puhunut suurituloisista ihmisistä. Ed. Kuoppa on kyllä nukahtanut sinä aikana tai sitten muuten kuullut väärin. En missään vaiheessa ole puhunut hyvätuloisista ihmisistä silloin, kun on ollut kysymys työmarkkinatuen saajista.

Mitä tulee rahan saamiseen, niin totta kai ed. Kuoppa, kaikki nämä ratkaisut, mitä eduskunnassa teemme, ovat poliittisia. Ed. Kuoppa tietänee edustajaehdokkaista, jotka ovat ainakin pyrkineet eduskuntaan teemalla "politiikka pois eduskunnasta", mutta kyllä kai kaikki ratkaisut, ed. Kuoppa, jotka teemme, ovat poliittisia. En minä ole epäpoliittisia ratkaisuja vielä nähnyt.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Jaakonsaari, te yritätte tapailla hyvin myönteistä ja kaunista ilmaisua tarkoittaen nuorisoa. Sen nuoremme varmasti ansaitsevatkin, ehdottomasti. Mutta, ministeri, te ette vastannut siihen ed. Kuopan puheenvuoroon, jossa hän viittaa siihen, että työmarkkinatuen saajista lapsikorotusta saa 33 000 ja heiltä te otatte 40 prosenttia pois lapsikorotuksesta. Te, arvoisa ministeri, tiedätte, mitä samanaikaisesti tapahtuu esimerkiksi ansiosidonnaisten turvajärjestelmien kohdalla kauttaaltaan. Eikö tässä ole erittäin suuri eriarvoisuus nimenomaan niin, että tässä isketään niitä, jotka ovat heikoimmassa asemassa kerrotun esimerkin mukaan?

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Jos ed. Pekkarista lohduttaa ollenkaan, niin hallitus on sitoutunut myös ansiosidonnaisen työttömyysturvan valitettaviin leikkauksiin. Ylipäätään työttömyysturvan leikkauksia ei kukaan tee iloisena, mutta on tärkeää nähdä nämä ei pelkästään leikkauksina vaan myös rakenteellisina uudistuksina, mitä minusta parhaimmillaan on työmarkkinatuessa. Työttömyysturvaa laajemminkin uudistetaan, ja se uudistustyö on nyt alkanut. Tarkoitus on, että vuoden 1997 alussa vastaava aktiivisen turvan elementti sisältyy myös tulevaan työttömyysturvan uudistamiseen. Luulen, että kun järjestelmä nyt toteutuu, niin ed. Pekkarinenkin parin vuoden kuluttua toteaa, että tässä oli vilpitön tarkoitus ja asiat menivät parempaan suuntaan.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei tuo nyt oikein riittänyt selitykseksi, että ansiosidonnaisesta turvasta otetaan. Ensinnäkin, jos olen oikein ymmärtänyt, miten otetaan, kauttaaltaan todennäköisesti ei oteta. Toisekseen, vielä ministeriltä unohtui se, että perusturvastahan otetaan työmarkkinatuen 500 miljoonan markan lisäksi vielä toinen mokoma indeksien kautta. Tämän te myös unohditte.

Ed. T i u s a n e n : Puhemies! Aivan lyhyesti. Kyllä itsekin olen varsin huolestunut nimenomaan perusturvakysymyksestä ja siitä puolesta, loukkaako työmarkkinatuen lapsikorotuksen 60 prosentin poisto perusturvaoikeutta. Tässä kai meidän täytyy luottaa perustuslakivaliokuntaan ja sen kunnioitettavaan puheenjohtajaan, joka on sellaisesta kaupungista kuitenkin, jossa on työttöminä alle 20-vuotiaita varsin paljon. Meillä Kotkassa on näitä henkilöitä, joilla ei ole ammattikoulutusta eikä ammattitaitoa, puolet siitä määrästä, mikä on työttömänä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan, sivistysvaliokunnan ja työasiainvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

15) Lakialoite laiksi tuloverolain 131 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 49/1995 vp (Ala-Nissilä ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Viime lokakuun 27 päivänä pidetyssä täysistunnossa asian käsittely keskeytettiin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

16) Lakialoite laiksi sotilasvammalain 6 §:n muuttamisesta

Lakialoite 50/1995 vp (Tiuri ym.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

17) Lakialoite laiksi peruskoululain 27 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 52/1995 vp (Elo ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Nyby: Herr talman, herra puhemies! Just då svenska företag köpt Puolimatka, Lapuan Sähkö, Hämeen Sähkö och Vattenfall levererar eletricitet till både Outokumpu och Enso, just då mediajätten Marieberg ökar sitt aktieinnehav i Aamulehti-koncernen, just då Linjebus köpt huvudstadsregionens bussbolag, just då svensken Kurre Lindström lyft Finlands ishockeylandslag till VM-guldmedalj och Finlands folk sjunger "Den glider in" på svenska, just då finner riksdagsman Mikko Elo stunden mogen att lämna in en lagmotion om att slopa tvångssvenskan, pakkoruotsin. (Ed. Elo: Det var en bra början, Mats!) — Fortsättningen är ännu bättre.

Hän ei tosin käytä tuota sanontaa, mutta hänen aloitteensa menee vielä pitemmälle. Aloitteen tekijän mielestä valtion virkamiesten ei enää tarvitsisi osata ruotsia. Näin siis maassa, joka väittää itseään kaksikieliseksi. Miksei muuten kukaan puhu pakkomatematiikasta, pakkosuomesta tai pakkoliikunnasta? Olen iloinen siitä, että juuri nämä aineet olivat pakollisia. Muuten en olisi nuoruuden ajattelemattomuudessani valinnut niitä.

Suomen väitetään nyt etsivän identiteettiään Euroopassa. Minulle tuo identiteetti on itsestäänselvyys. Olemme osa Skandinaviaa, osa Pohjolaa. Kiistämätön tosiasia on, että Suomi ja Ruotsi olivat samaa kansakuntaa 650 vuoden ajan. Aloitteentekijä kirjoittaa lähes innoissaan, että pohjoismainen yhteistyö on jäänyt vähemmälle huomiolle. Missä aloitteentekijä on tehnyt tällaisen havainnon, Porissa vaiko Strasbourgissa? Voin vakuuttaa, että poliitikkojen yhteistyö Pohjolassa ei ole koskaan kokenut niin suuria uudistuksia kuin nyt. Emme kuitenkaan saa unohtaa kaikkea muuta pohjoismaista yhteistyötä, kuten elinkeinoelämän tai vapaaehtoisjärjestöjen yhteistyötä.

Ruotsissa voi varmasti tilata ruokaa englannin kielellä, mutta älkäämme luulko ruotsalaisten, islantilaisten ja norjalaisten alkavan puhua pöydässä englantia vain sen vuoksi, että mukana on kaksi suomenkielistä. (Ed. Elo: Hur är det med danska då?) He puhuvat skandinaaviskaa ja tanskalaisetkin. Tuossa tilanteessa minun käy todella sääliksi niitä suomalaisia valtion virkamiehiä, joita ed. Elo kuvailee uudessa uljaassa maailmassaan.

Jos pakkoruotsi poistetaan suomenkielisiltä, niin tietysti pakkosuomi on poistettava ruotsinkielisiltä. Näin aloitteentekijä on pykälään kirjoittanut. Kielen valitseminen tulee vapaaehtoiseksi kaikille.

Ystäväni ed. Elo yliarvioi tavattomasti peruskoululaisten kykyä arvioida sitä, mistä heille on hyötyä aikuisina. Yläasteen opettajana tein sen synkän havainnon, että mopo oli usein kielitaitoa tärkeämpi. Olen vakuuttunut, että monet ruotsinkieliset, murrosikään ehtineet finninaamaiset pojat lopettavat suomen kielen lukemisen heti, kun ed. Elo on tehnyt heidät tältä osin onnellisiksi. Ajatuskin on kauhea. Ed. Elon aloite johtaisi elitistiseen yhteiskuntaan, jossa hyvin koulutetut, kielitaitoiset vanhemmat pakottaisivat lapsensa lukemaan ruotsia, kun taas perheet, joissa tietoisuus on heikompaa, antaisivat lastensa tehdä niin kuin he haluavat.

Arvoisa puhemies! On hyvin arvokasta, että huippupoliitikkomme, tasavallan presidentti,

maan pääministeri ja eduskunnan puhemies puhuvat erinomaista ruotsia. Uskon, että monilla muillakin olisi iloa ja hyötyä tästä taidosta. Tämän vuoksi toivon ettei kansanedustaja Elon lakialoite "glider in."

Värderade talman! Då jag ser ut över plenisalen kan jag med tillfredsställelse konstatera att Finlands riksdag ägnar riksdagsman Elos motion just precis så liten uppmärksamhet som den är värd.

Ed. M. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Mats Nyby nyt on turhaan kiihtynyt tästä asiasta. Tässähän on kysymys vain pelkästään valinnanvapaudesta. Voidaan todeta, että suomalaiset ovat nyt Euroopan unionin kansalaisia. Euroopan unionin sisällä tärkeimmät kielet ovat englanti, saksa, ranska ja espanja. Niitä opiskelee suurin osa Eurooppaa. Tilanne Suomessa on muuttunut sataprosenttisesti sen jälkeen, kun meistä tuli unionin jäsen. Aikaisemmin olimme pelkästään osa Pohjoismaita. Nyt olemme myöskin osa Eurooppaa, Euroopan unionia.

Suomenruotsalaisten etujen kaventamisesta tai perustuslain mukaisten etujen muuttamisesta tässä aloitteessa ei minusta ole kysymys. Voidaan todeta, että ihmisten sekä aika että kapasiteetti ovat rajalliset riippumatta siitä, miten hyvä kielipää ihmisillä on. Summa summarum, tässä on kysymys kielten opiskelun marssijärjestyksestä, ihmisten kapasiteetin tarkoituksenmukaisesta käyttämisestä ja ihmisten oikeudesta itse valita. Tällä perusteella minusta aloite on nyt tämän päivän Suomessa täyttä realismia.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen todella ylpeä, että olen mukana aloitteessa, ihan keskeisellä paikalla siellä, ed. Elon nimikirjoituksen oikealla puolella.

Ed. Nyby puhui siitä, kun joku tilasi Ruotsissa englannin kielellä ruokaa. Aikanaan ministeri Taxell sanoi täällä salissa vastauksessaan minulle erääseen kysymykseen: "Ruotsin kielellä saa Hampurissa mitä vain". Se oli silloin Euroopan unioniin pyrkimisen alkuaikoina. Minä kysyin: "Saako mitä vain". "Ehdottomasti", sanoi Taxell.

Minä väitän, ed. Nyby, että ei saa ja tulevaisuudessa yhä vähemmän ruotsin kielellä on merkitystä. Kun oppilaan reppuun sopii vain rajallinen määrä oppikirjoja ja oppeja, niin ruotsin kielen täytyy väistyä jonkin eurooppalaisen kielen tieltä pois, jotta me menestyisimme unionissa ja tulevaisuudessa, jonka olemme valinneet. Sen pitää tapahtua hyvin pian.

Mitä tulee sitten siihen, että olemme 650 vuotta olleet Ruotsin kanssa sylitysten, olemmehan me olleet pitkään Venäjänkin kanssa eikä täällä Suomessa ole pakollista venäjää vielä onneksi.

Te väititte, etteivät virkamiehet puhu ruotsia. Hiljattain täällä teimme lain, joka käytännössä pakottaa Pohjolan liikenteen rahastajan ja kuljettajan Taivalkosken linjalla hallitsemaan ruotsin kielen, jotta osaa palvella mahdollisesti sinne eksyneitä suomenruotsalaisia turisteja. Pakkoruotsin opiskelemisessa ei ole mitään järkeä. Täytyisi päästä mahdollsimman nopeasti ihan kansallisen edun vuoksi eroon tästä.

Ed. Vehkaoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä tämän keskustelun alku oli hyvin klassinen. Näyttää todellakin siltä ettei Suomen eduskunnassa kyetä keskustelemaan kouluopetuksesta opetuksena. Kansanedustaja Elon aloite kuitenkin pääosin koskee nimenomaan ruotsin kielen opetusta eli hyvin käytännöllistä kysymystä. Mielestäni ed. Nybyn vauhdikas aloitus oli melkoinen sekasotku, jossa hän yhdisteli uskomattomia asioita tähän yhteyteen.

Toivoisin, että voisimme jatkossa kerrankin täysin rauhallisesti keskittyä puhumaan täällä kouluopetuksesta.

Ed. Nyby (vastauspuheenvuoro): Herr talman! Riksdagsman Aittoniemis syn på det svenska språket och finlandssvenskarna är bekant för mig från tidigare. Jag undanber mig därför att kommentera den. Däremot konstaterar jag med ett visst beklagande att också riksdagsman Markku Pohjola har skrivit under den här ogenomtänkta motionen (Ed. Elo: Ogenomtänkta?) och jag tycker att han underskattar de finskspråkiga barnens förmåga att lära sig flera språk på ett beklagligt sätt. (Ed. M. Pohjola: Men det gör jag inte!)

Ed. Elo: Herra puhemies! Pyysin äsken vastauspuheenvuoron ed. Nybyn puheenvuoroon, mutta ehkä sen voin esittää tässä puheenvuorossani.

Aloitteen taustasta haluan todeta seuraavaa. Ensinnäkin olen tässä ihmetellyt muutaman päivän aikana sen jälkeen, kun tiedote aloitteesta on annettu julkisuuteen, niitä tunteita, joilla aloite on otettu vastaan. Kysymys on todella ollut tun-

nepurkauksista, ei niinkään siitä, että olisi mietitty mikä on aloitteen todellinen sisältö.

Tässä yhteydessä myöskin niinkuin kaikki ymmärtävät haluan todeta, ettei kysymys ole sosialidemokraattisen ryhmän ryhmäaloitteesta. Sen me olemme huomanneet jo ed. Nybyn ja minun erilaisista näkemyksistä tähän asiaan.

Kysymys ei myöskään ole kielipolitiikasta — haluan korostaa sitä — eikä puoluepolitiikasta. Kun eilisessä Demari-lehdessä arvoisa toimittaja katsoi aiheeksi todeta, että ed. Elo on SMP:n apajilla, niin eduskunnan puhujakorokkeelta voin nyt todeta, että SMP on kuollut ja kuopattu — vaikka entinen ryhmäpuheenjohtaja nousikin ylös samalla hetkellä. Tapahtui ylösnousemus.

Niinkuin tiedämme, ei tässä nyt olla SMP:n apajilla vaan kysymys on ennen kaikkea koulutuspolitiikasta, siitä miten Suomi hoitaa kielipolitiikkaansa suomalaisissa kouluissa. Omasta taustastani, jonka monet varmaan tuntevat haluan todeta, että olen valmistunut aikanaan filosofian kandidaatiksi Turun yliopistosta pohjoismainen filologia pääaineenani ja sen jälkeen sitten jatkanut opintojani sillä tavalla, että olen lisensiaatti englannin kieli pääaineena. Olen toiminut 16 vuotta opettajana teknisessä oppilaitoksessa, josta neljä vuotta ammattikorkeakoulussa ja neljä vuotta myöskin Tampereen teknisessä korkeakoulussa opettaen siis ruotsia ja englantia.

Mitä tulee pedagogiaan, ed. Nyby, niin haluan nyt ensinnäkin todeta sen, että pakollisuus saa aina suomalaiset vastahankaan, kun me sanomme, että on pakko opiskella ruotsia. Ed. Mats Nyby puhui pakkomatematiikasta, pakkourheilusta ja niin edelleen. Ne ovat aivan eri asioita. Kysymys on nyt kielivalinnoista. Näitä ei voi asettaa mitenkään vastakkain. Voin kertoa sen neljän vuoden ajalta, kun olin eduskunnasta pois, 1991—1995, että erälläkin kurssilla, kun opetin niin sanottua virkamiestutkintoa suomalaisille ylioppilaille, kysyin: Moniko teistä lukisi tämän ruotsin kielen kurssin, jos ei olisi pakko? Kukaan ei olisi lukenut näistä vähän yli 20-vuotiaista. Sama reaktio tulee vastaan joka paikassa.

Kun ed. Nyby toteaa, että pakkoruotsi on lisännyt tasa-arvoa tässä suomalaisessa yhteiskunnassa, niin se tuntui kyllä aika erikoiselta. Miksi sitten suomalaiset nuoret ja myös lasten vanhemmat niin yksiselitteisen kategorisesti vastustavat ruotsin kieltä pakollisena aineena suomalaisessa koulussa? Tänään olen saanut soittoja erinäisistä järjestöistä ja palaan siihen aivan lopussa.

On aivan selvä, että vapaaehtoisuus lisäisi mielenkiintoa ruotsin kieltä kohtaan. Se myös vahvistaisi aineen todellista osaamista. Nyt tuleekin, herra puhemies, ehkä oleellisin osa tässä puheessani. Usein puhutaan siitä, että me opiskelemme niitä ja niitä kieliä. Me olemme lukeneet niitä ja niitä kieliä. Mutta mitä me suomalaiset todella osaamme? Mikä on se kielitaito, minkä me esimerkiksi ruotsin kielessä hankimme yläasteen kolmena vuonna ja esimerkiksi ammattikoulun kahtena vuonna ja lukion kolmena vuonna? Onko se kielitaito, jota me todella pystymme käyttämään käytännössä? Minä toivoisin, että ed. Mats Nyby ja muut, jotka täällä nyt puolustavat pakkoruotsia, todella perehtyisivät siihen tilanteeseen, kuinka hyvin suomalainen ylioppilas, joka on kirjoittanut vaikkapa laudaturin ruotsinkielessä, selviytyisi Ruotsissa.

Minä pyydän teitä miettimään seuraavaa. Pystyykö hän esimerkiksi lukemaan vaikkapa Svenska Dagbladetia tai Hufvudstadsbladetia päivittäin? Pystyykö sillä sanavarastolla, mikä ylioppilaalla on? Vastaus on yksiselitteisesti: ei. Pystyykö hän lukemaan ruotsinkielisiä kirjoja? Ei. Pystyykö hän riikinruotsalaisten kanssa keskustelemaan? Vastaus: ei. (Ed. U-M. Kukkonen: Riippuu opettajasta!) Eli minkä takia tällainen ns. rituaali eli että on kirjoitettava pakollisena aineena ruotsin kieli ilman, että sillä on käytännön merkitystä?

Mitä tulee opettajiin, niin kyllä minä toteaisin, että kyllä opettajat tekevät parhaansa siinä viidessä kuudessa vuodessa parilla kolmella viikkotunnilla, mitä on tehtävissä. Mutta kysymys on vain siitä, että se on aivan liian vähän. Minä osaan niin monta kieltä, että minä tiedän tarkalleen, kuinka paljon työtä kielen todellinen oppinen vaatii. Se vaatii hirvittävän määrän työtä.

Kun esimerkiksi olin yliopisto-opinnot lopettanut, niin aloin ranskan kielen opinnot. Olen parikymmentä vuotta sitä lukenut enkä vieläkään väitä hallitsevani ranskan kieltä, mutta sinnepäin. Pärjään kohtuullisen hyvin sillä. Mutta ei kielitaito tule vuodessa eikä se tule kahdessa, vaan se vaatii hirvittävän määrän työtä. Ne, jotka toisenlaisia ajatuksia esittävät, eivät kyllä tunne, mitä kieltenopiskelu todellisuudessa vaatii.

Ensimmäisen kerran, herra puhemies, myös pari vuotta sitten tapasin suomalaisia ylioppilaita, tosin a:n ruotsissa kirjoittaneita, jotka eivät enää pystyneet tekemään eroa vara- ja ha-verbin välillä, vaan he kirjoittivat "jag är en bil". Ajatelkaa, kuuden vuoden opiskelun jälkeen ei pystytä kirjoittamaan: minulla on auto, vaan "jag är en

bil". Mitä tällä ruotsin kielellä tehdään? Minä pyydän teitä selittämään, minä olisin erittäin kiitollinen, jos joku pakkoruotsin puolustaja selittäisi minulle, miten voitaisiin välttää tämänlaatuinen tilanne.

Kun ministeri Heinonen kommentoidessaan viime viikon muistaakseni torstain Helsingin Sanomissa tätä minun aloitettani, hän totesi, että hän ei avaa keskustelua tästä. Tämä oli niin kuin kaiku Brezhnevin ajalta, että ministeri ei suuressa arvossaan avaa keskustelua. Ei siihen, herra ministeri, tarvita mitään ministerin ylisanoja keskustelun avaamiseksi. Sitä keskustelua käydään joka päivä suomalaisissa kouluissa. Sitä käydään joka päivä suomalaisissa kodeissa. Se viesti minulla on. Se oli sinä aikana, kun olin opettajana, ja se tulee edelleen tänä päivänä. Ei suomalainen ministeri ole mikään sellainen suuri jumala, joka ilmoittaa, että nyt saamme keskustella. Kyllä se aika on ohi, ja toivon todella, ettei tämänlaatuisia puheenvuoroja käytetä.

Ministeri Heinonen valitettavasti ei ole paikalla, mutta näin pari vuotta sitten tosiaan hänen haastattelunsa, häntä haastateltiin ruotsin kielellä Suomen television ruotsinkieliseen ohjelmaan, ja voin kyllä sanoa, että sen perusteella suosittelisin ministeri Heinoselle välittömästi lisäopintoja ja laajasti ruotsin kielessä. Se oli niin heikko esitys, että ihmettelen, miten hän on virkamiestutkinnon pystynyt suorittamaan. Mutta näitä virkamiestutkintojahan suoritetaan myös monella eri tavalla. Niissä on hyvin erilaisia tutkijoita, jotka tutkivat sen, mitä kukin osaa tässä ns. virkamiestutkinnossa.

Muutenkin kun puhutaan esimerkiksi ministereistä, olisi hyvin mielenkiintoista tietää, moniko nykyisen hallituksen ministereistä tavatessaan ruotsalaisen kollegansa haluaisi käyttää ruotsin kieltä, pystyisi käyttämään ruotsin kieltä. Varmasti meidän suomenruotsalaiset ministerimme ja ehkä jotkut muut. Mutta olisi mielenkiintoista tietää. Nyt ei ole paikalla ministereitä, jotka vastaisivat minun kysymykseeni, mutta se on erittäin tärkeä kysymys. Ministerit ovat ministeriönsä päälliköitä, ja heiltä tietysti voisi olettaa, että he osaavat myös tätä meidän toista kotimaista kieltämme.

Kun esimerkiksi suomalaiset ministerit tai kansanedustajat tapaavat kollegoitaan Tanskasta ja ehkä Norjastakin, niin kyllä minä, ed. Mats Nyby, sanon, että aika harva suomalainen ministeri tai kansanedustaja pystyy tanskalaisen kanssa keskustelemaan. Viimeksi meillä oli muuten viikko takaperin täällä Tanskan kansankäräjiltä valtuuskunta, joka ei sanallakaan pyrkinyt puhumaan skandinaviskaa, vaan puhui tanskan kieltä, ja kyllä se on aika vaikeaa jopa suomenruotsalaiselle, ed. Mats Nyby, ja jopa riikinruotsalaiselle. Minkä takia riikinruotsalaiset tänä päivänä tekstittävät kaikki tanskankieliset filmit ja päinvastoin ruotsalaiset filmit tekstitetään Tanskassa? Kyllä me olemme tulleet aikamoiseen kielikuiluun Pohjoismaissa tänä päivänä. Se on valitettavaa, että näin on tapahtunut. Islannin osalta, niin kuin me tiedämme kaikki, tilanne on todella se, että islannin kieltä meistä ei kukaan enää ymmärrä ilman, että on oleskellut siellä tai opiskellut sitä hyvin laajalti. Islantilaiset oppivat sitä tanskaa, mitä he oppivat koulussa, joka kuitenkin on varsin ymmärrettävää kieltä, kun he sitä puhuvat suomalaisille.

Mitä sitten tulee suomalaisten kykyyn ja tarpeeseen oppia vieraita kieliä haluaisin ensinnäkin todeta sen, että totta kai meidän äidinkielestämme on aikamoinen askel vieraisiin kieliin, kaikkiin, niin pohjoismaisiin kuin muihin kieliin. Se on tietysti asia, joka meidän vakavasti pitää ottaa huomioon. On usein sanottu, esimerkiksi Henrik Lax Hufvudstadsbladetin artikkelissa toteaa, että ruotsin kieli antaa edun opiskella esimerkiksi englantia ja muita sukukieliä. Tämä on kuitenkin hyvin teoreettinen. Ensinnäkin tänä päivänä lähes kaikki suomalaiset lapset lukevat ensimmäisenä kielenään englantia, eivät ruotsia, joten ei tästä ruotsista ole mitään etua siinä suhteessa. Sitä paitsi ne, jotka tuntevat kielen rakenteita, tietävät myös tarkoin, että ruotsilla ja englannilla on sittenkin aika vähän tekemistä keskenään, enemmän ruotsilla ja saksalla on esimerkiksi sanaston puolesta, ja siinä on todellista hyötyä toinen toisistaan.

Mitä tulee esimerkiksi ylioppilastutkintoon, minä, jos minulla olisi oikeus siitä päättää, päättäisin suurin piirtein seuraavaa kielten osalta: äidinkieli, joka on suomi tai ruotsi, englannin kieli kaikille pakollisena — tulen siihen myöhemmin, minkä takia — ja vaihtoehtoisesti sitten suomenkielisillä ruotsi, saksa, ranska, venäjä ja ruotsinkielisillä tietysti suomi, saksa, ranska, venäjä.

Palaan siihen, minkä takia englanti. Olin vuosi takaperin elokuussa 94 Göteborgissa ruotsin kielen korkeakouluopettajille tarkoitetulla kurssilla, ja siellä ruotsalaiset opettajat meille kertoivat, että Ruotsissa 94 syksyllä englanti tuli kaikille ensimmäiseksi pakolliseksi kieleksi ja resursseja vahvistettiin. Ruotsissa aivan selvästi on valmistauduttu eurooppalaistumiseen, eli englanti on

kaikille pakollinen ensimmäinen vieras kieli ja resursseja on huomattavasti enemmän kuin meillä suomalaisilla. Miettikää, mikä on lähtökohta, kun kuitenkin ruotsin kielestä saadaan mennä suoraan englantiin: se on todella merkittävä etu.

Vielä toisen esimerkin ottaisin Hollannista. Hollantihan on kieleltään hyvin samanlainen kuin suomi, eli sitä ei kukaan ymmärrä maan rajojen ulkopuolella paitsi Belgian flaamit. Hollantihan on jo pitkään käyttänyt sitä, että englanti on toinen todella vahva kieli. Olen joskus sanonut — voi olla, että se on vähän liioittelua — että hollantilaiset taksikuskit puhuvat paremmin englantia kuin suomalaiset akateemiset ihmiset keskimäärin. Hollanti on saavuttanut hyvin korkean tason jo englannin kielen osaamisessa.

Vielä kerran sanon, että sellaisella kielitaidolla, joka ei ole todella syvällistä osaamista, ei käytännössä ole mitään merkitystä. Jos ei pysty lukemaan kirjoja ja lehtiä eikä käytännössä puhumaan ihmisten kanssa, mitä tällaisella hyvää päivää kirvesvartta — kielitaidolla tekee? Silloinhan voi sanoa, että sitä kielitaitoa ei tarvitse, koska sellaista ei ole olemassakaan.

Mitä tulee näiden kielten samanlaisuuksiin, esimerkiksi englanti ja ranska ovat niin lähellä toisiaan, että niistä olisi hyvin paljon apua toisilleen.

Kun myöskin on puhuttu suomalaisesta identiteetistä, olen aivan varma siitä, että ed. Nybyllä on erilainen identiteetti tässä suhteessa kuin minulla. Ed. Nyby on kasvanut ruotsinkielisessä ympäristössä, minä täysin suomenkielisessä ympäristössä Porissa. Minä en koskaan sillä tavalla ole kokenut, että pohjoismaisuus olisi minulle jokin identiteetti. Se on suomalaisuus ja tänä päivänä eurooppalaisuus. Olin kuuden vuoden ajan Pohjoismaiden neuvoston jäsen. Minusta se työ on mielenkiintoista, mutta ei se millään tavalla antanut minulle sellaista kokemusta, että nyt minä olen pohjoismaalainen henkilö, kun olen ruotsinkielisessä ympäristössä, koska se ei ollut minun todellinen identiteettini. Luulisin, että aika harva suomalainen, joka on suomalaisseudulla täysin kasvanut, kokee pohjoismaista identiteettiä. Oikein tai väärin, mutta väittäisin, että näin asianlaita hyvin pitkälle on. Totta kai mielestäni eurooppalaisuus tänä päivänä pitää sisällään myöskin Pohjoismaat.

Kun Suomi tuli tämän vuoden alusta Euroopan unionin jäseneksi, totta kai se muutti myöskin meidän tarpeemme huomattavasti kielten osaamisen suhteen. Kun eduskunta 1990 äänesti ns. pakkoruotsista, ruotsista pakollisena aineena, äänestin silloin sen puolesta, koska minusta me elimme viisi vuotta takaperin erilaista maailmantilannetta. Eurooppa oli hyvin erilainen. Suomi ei silloin puhunut edes EU-jäsenyydestä yhtään mitään. Tänä päivänä olisin sitä mieltä, että ruotsi, saksa ja ranska pitäisi tehdä valinnaisiksi kieliksi, eli yksi tai kaksi näistä kielistä kunkin tarpeen mukaan voitaisiin valita. Kun monta kertaa puhutaan siitä, että me elämme markkinataloudessa, me hyväksymme valinnaisuuden, miksi me emme sitä voisi hyväksyä myöskin kielten osalta?

Minä en muuten usko ruotsin kielen suosion romahdukseen, kun ruotsi tehtäisiin vapaaehtoiseksi. Päivä päivältä, mitä pitempään me säilytämme ruotsin pakollisena kielenä, sitä enemmän vastenmielisyys ruotsin kieltä kohtaan lisääntyy. Minä pidän sitä hyvin vaarallisena ilmiönä. Minulla on siitä jokapäiväisiä kokemuksia ja tiedän tarkalleen, mistä puhun.

Herr talman! Jag vill också säga några ord på svenska. Jag vill värna om den finlandssvenska minoritetens ställning och rättigheter. Rätten att bestämma vilka språk vi finnar studerar tillhör däremot inte dessa rättigheter. Det är klart att finlandssvenskarna har ett behov av betjäning på svenska, men jag undrar om man får bättre betjäning genom att tvinga finnar att studera svenska som obligatoriskt ämne utan att dock kunna svenska tillräckligt mycket i praktiken.

Vi kan ju jämföra situationen med den i Sverige. Finska språkets ställning har, som vi vet, försvagats och inte stärkts i Sverige. Nu är det så att de finska eleverna måste studera svenska efter lektionerna, alltså efter klockan tre läste jag i Helsingin Sanomat, och det är också beklagligt att Sverige inte har kunnat ratificera den konvention som Europarådet har.

När jag var i Strasbourg i slutet av juni så ställde jag en fråga till statsminister Ingvar Carlsson, som var där och föreläste, och min fråga gällde finska språkets ställning i Sverige. Ingvar Carlsson svarade att de har en kommitté som utreder saken, men tyvärr, jag vet att det finns en dylik kommitté som utreder saken, tyvärr kan jag inte personligen tro på att den här kommittén får några resultat till stånd.

On myöskin mielenkiintoista todeta se, että pari vuotta sitten silloinen Ruotsin pääministeri Carl Bildt ehdotti pohjoismaisen yhteistyön lopettamista. Kun ed. Nyby täällä nyt vakuuttaa, että löytyy uusia muotoja pohjoismaiselle yhteis-

työlle, se tuntuu kyllä aikamoiselta uutiselta, koska tähän asti on saanut sen kuvan, että pohjoismainen yhteistyö on jäämässä taka-alalle. Esimerkiksi Bildtin ehdotus mielestäni osoittaa selvästi sitä, että ei Ruotsissa ainakaan tunneta siihen kovin suurta mielenkiintoa, ei ainakaan silloisen porvarihallituksen taholta tunnettu. Kun esimerkiksi Esko Aho ja Carl Bildt sopivat siitä, että annetaan suomen kielelle erityisasema Ruotsissa, mitä on tapahtunut? Ei yhtään mitään. Voidaan sanoa, että erityisaseman saamisen jälkeen viime vuoden joulukuussa suomen kielelle on käymässä entistä huonommin Ruotsissa.

Herra puhemies! Ettei tule väärinkäsityksiä, en halua yhdistää näitä kahta asiaa. Mutta kuten presidentti Ahtisaari totesi viime viikolla Upsalassa, mielestäni saattaa olla kuitenkin niin, että ainakin suomalaisten asenteisiin se jonkin verran vaikuttaa, jos suomen kielen asema edelleen heikkenee Ruotsissa. Kun Hufvudstadsbladetissa esimerkiksi väitettiin, että kysymys nyt olisi jostakin hämndaktionista, kostotoimenpiteestä, niin siitähän ei ole kysymys. Eivät nämä kaksi asiaa liity toisiinsa, mutta halusin tuoda sen esille, koska mielestäni se on asia, joka varmasti myöskin suomenruotsalaisia kiinnostaa, miten suomenkielisiä kohdellaan Ruotsissa.

Aivan oma lukunsa on tietysti Ahvenanmaa. Taas kerran korostan: silläkään ei ole mitään tekemistä tämän kanssa muuta kuin aivan kieliilmaston kannalta. Minusta oli ihan hyvä kirjoitus Hufvudstadsbladetissa viime perjantaina, kun siinä esimerkiksi ihmeteltiin, miksi Ahvenanmaalla liikkeet pidetään auki Suomen itsenäisyyspäivänä. Mitä provokaatiota ahvenanmaalaiset haluavat tällä? Miksi vain ruotsinkieliset voivat saada kotipaikkaoikeuden Ahvenanmaalla? Mikä sulkee suomalaisilta kotipaikkaoikeuden Ahvenanmaalla? Siihen eivät tietty suomenruotsalaiset voi vastata, se on ahvenanmaalaisten asia. Mutta tämä on kysymys, johon me jatkuvasti törmäämme, kun me suomenkielisten kanssa keskustelemme asioista. Kun suomalainen ollessaan Ahvenanmaalla esimerkiksi sairastuu, niin hänen on mahdotonta löytää henkilöä, joka sairaalassa puhuisi hänelle suomen kieltä, vaikka kieltä saatettaisiin jopa osata.

Herra puhemies! Suomalaiset ovat minun mielestäni hoitaneet ruotsinkielisen vähemmistönsä aseman mallikelpoisesti, sellaisella tavalla, jota maailmassa tuskin toista löytyy.

Jag är stolt över den svenska minoritetens ställning i vårt land och jag tycker personligen, att vi måste försöka utveckla minoritetens rättigheter att få betjäning på sitt eget modersmål, som jag nämnde redan tidigare, och också svenska skolor. Jag kan till och med tänka mig att finska barn, som vill lära sig svenska ordentligt, går i svenska skolor i allt större omfattning. Jag är säker på att nyttan skulle vara mångsidig. Vi har t.ex. i Björneborg, i min hemstad, mycket bra erfarenheter av det här. Ungefär hälften av de barn som går i Svenska samskolan i Björneborg kommer från finska familjer. När de skriver studenten så skriver de med mycket bra vitsord och de har lärt sig två språk samtidigt.

Lopuksi eräitä kannanottoja:

Opettajien Ammattijärjestö on viimeksi ottanut kantaa vuonna 1991 tähän asiaan. Opettajien Ammattijärjestö on sitä mieltä, että ruotsi pakollisena aineena pitäisi tehdä valinnaiseksi. Koululaisten vanhempien liitto, joka on varsin merkittävä järjestö Suomessa, 700 jäsenyhdistystä ja 160 000 henkilöjäsentä, on pakkoruotsia vastaan, ja myös Luokiolaisten liitto, joka edustaa tietysti lähinnä lukiolaisia, mutta kuitenkin varsin merkittävä liitto.

Herra puhemies! Kysymys on todella suuresta asiasta. Me suomalaiset uhraamme valtavasti rahaa, aikaa ja vaivaa kielten opiskeluun. Kielten opettajana olen täysin vakuuttunut siitä, kun olen katsellut suomalaisten todellista osaamista kansainvälisissä yhteyksissä, että meidän taitomme jäävät aivan liian riittämättömiksi. Me emme pysty täysivertaisella tavalla osallistumaan kansainväliseen kanssakäymiseen.

Tämä ei suinkaan johdu siitä, että me suomalaiset olisimme jotenkin heikompilahjaisia, vaan siitä, että me olemme tähän asti hukanneet voimavarojamme kahteen kolmeen jopa neljään kieleen, osaamatta mitään kieltä todella kunnolla. Voidaan tietysti myös sanoa, että emme kaikki mitään kielineroja ole eikä varmaan ole tarkoitustaan olla. On ehkä tarkoitus, että jos insinööri lukee insinööriksi, hänelle pääaineita ovat tekniset aineet, eivät kielet, kielet ovat välineitä. Minusta esimerkiksi suurimmalle osalle suomalaisia insinöörejä, joita olen pääasiassa opettanut koko elämäni ajan, riittää kyllä englannin kielen hyvä osaaminen. Korostan: hyvä osaaminen. Sitten ne, jotka haluavat valita muita kieliä, joilla on siihen lahjakkuutta, aikaa, haluavat suuntautua siten, totta kai voivat valita ruotsin, saksan ja

ranskan, venäjän mahdollisesti, jos he niin katsovat hyväksi.

Omasta puolestani toivon, että kun asia lähetetään sivistysvaliokuntaan, valiokunta kuulisi asiantuntijoita mahdollisimman laajasti. Toisaalta, vaikka asia etenisikin sivistysvaliokunnassa, toivon, että maan hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin asettaakseen toimikunnan, joka selvittäisi todelliset talous- ja työelämän tarpeet ottaen huomioon suomenruotsalaisen vähemmistön historian ja perinteet maassamme.

Ed. P u h j o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Elo arvioi ylioppilaan ruotsin kielen taitoa, että ylioppilaskirjoitukset kirjoittanut ei kouluruotsilla pärjää ollenkaan, ja oli kauhean vihoissaan, kuinka niin heikko opetus on.

Minun täytyy sanoa, että ed. Elon suhteellisuudentaju heittää aika pahasti. Jos asettaisimme kaikille kouluaineille yhtä isot vaatimukset eli yliopistotason loppututkinnon, jossa hallitaan aine, meillä ei olisi yhtäkään ylioppilasta maassamme, jos joka aineelle asetettaisiin sama vaatimus kuin ruotsin kielelle. Lisää varsinaisessa puheenvuorossa.

Ed. U-M. K u k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Kun ed. Elo alkupuheenvuorossaan sanoi, ettei ole kysymys kielipolitiikasta, ihmettelen vain, mistä tässä sitten voi olla kysymys. Olen monessa asiassa eri mieltä hänen kanssaan.

Jag vill bara ta ett exempel. När han säger att det måste vara något fel om en student säger "jag är en bil" så vill jag bara påstå att det kan väl ändå inte vara bara studenterna och eleverna det är fel på om språkkunskaperna inte har gått hem? Jag skulle också vilja påstå, att kanske språklärarna har orsak att se sig i spegeln.

Jag skulle också vilja säga att om det är så, som riksdagsman Elo säger, att nästan alla finska barn redan läser engelska, så kan man fråga i och för sig: varför behöver vi slopa den obligatoriska svenskan i så fall?

Ed. Elo vertaa maamme tilannetta esimerkiksi Ruotsiin, vaikka sanoikin, ettei ole samasta asiasta kysymys, ja toteaa, että ruotsalaiset aloittavat opintonsa yleensä englannin kielellä. Haluan vain muistuttaa ed. Eloa kuitenkin siitä, vaikka se varmasti on tuttu asia, että Suomen ja Ruotsin välillä on siinä ero, että Suomi on yhä vielä virallisesti kaksikielinen maa, Ruotsi ei ole.

Ed. A l a r a n t a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan ensiksi todeta, että olen aina eduskunnassa ollessani vastustanut tällaisia aloitteita, jollainen on nyt käsittelyssä, ja vastustan sitä edelleenkin, vaikka olen kotoisin täysin suomenkieliseltä alueelta.

Kiinnitin ed. Elon esittelypuheenvuorossa huomiota myös hänen hyvin ristiriitaisiin ja minusta löyhiin, pelkästään käytännöllisiin perusteluihinsa, joita kuunnellessa tulee vähän mieleen, että ed. Elolle olisi ehkä ollut parempi, jos hän ei olisi mainostanut opintojaan, että hän on todella filosofian lisensiaatti ja vielä kielitieteestä. Eihän tällaista asiaa voi lähestyä pelkästään omien opettajakokemusten perusteella.

Minusta tuntuu kummalta, että ed. Elo tuntee sellaisia lukion suorittaneita suomalaisia nuoria, jotka eivät pysty lukemaan Hufvudstadsbladetia tai ruotsinkielisiä kirjoja, ja tällä perusteella hän esittää, että ruotsin kielen opetusta heikennettäisiin. Minusta tästä voi tulla vain päinvastaiseen johtopäätökseen. Ruotsin kielen opetusta täytyy siis lisätä erittäin tuntuvasti, jos kerran tällaisia nuoria on Porin seudulla. Oulun läänin eteläosassa on aivan toisenlaisia nuoria, vaikka ollaankin suomenkielisellä alueella.

Mitä tulee ajatteluun pakollisuudesta ja vapaaehtoisuudesta, kun ed. Elo esitti, että se on pahasta, jos tällä perusteella ryhdytään käymään koulupoliittista keskustelua, lukujärjestyksen voi siivota puhtaaksi kokonaan. Jos koulua käyviltä nuorilta todella kysytään, niin kuin ed. Nybykin puheenvuorossaan viittasi, mitä he haluavat opiskella, silloinkaan oppiaineitten luetteloon ei jää kovin monipuolista valikoimaa.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mielestäni ed. Elon puheenvuoro oli osaava ja oppinut. Siitä mielestäni ei voi olla muuta mieltä. Mitä mieltä me olemme sitten hänen esityksensä sisällöstä, puolustammeko vai vastustammeko, se on eri asia, mutta haluaisin erään asian nostaa esiin keskusteluun hänen puheenvuorostaan. Se on pohjoismainen yhteistyö.

Olemme ed. Elon kanssa molemmat suuren valiokunnan jäseniä, ja sen informaation perusteella, joka on tullut pohjoismaisesta yhteistyöstä EU:ssa ministerineuvostossa, on todettava, että sitä yhteistyötä on todella vähän Suomen ja Ruotsin ja ilmeisesti myös Suomen ja Tanskan välillä. Tämä on mielestäni hyvin tärkeä huomio sikäli, että se puuttuu. Se ei ole mikään kielikysymys. On kuitenkin tosiasia, että meillä on hyvin

paljon samanlainen kulttuuritausta, meillä on samanlaisia arvoja. Siitä huolimatta ei tehdä yhteistyötä. Ihan totean esimerkkinä geenimanipuloiduista elintarvikkeista, että Suomi, Ruotsi ja Tanska eivät pystyneet yhteistyöhön. Suomi oli toisella puolella kuin Tanska ja Ruotsi.

Joka tapauksessa erittäin oppinut ja osaava puheenvuoro, ed. Elo.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensinnäkin aloittaisin siitä, että kun meillä on valittavana tietty määrä oppiaineita, ensinnäkin esimerkiksi Opettajain Ammattijärjestö on koko ajan korostanut sitä, että kun meillä suurin piirtein 80 prosenttia on pakollisia aineita, me tekisimme entistä enemmän valinnaisia aineita. Minusta se on aivan oikea suunta. Ruotsin kieli voisi hyvin olla tällainen valinnainen aine yhdessä saksan, ranskan ja venäjän kanssa.

Esitänkin teidän kaikkien mietittäväksi sitä, vaikka kysymystä ei saa esittää, mikä Suomelle ja suomalaisille olisi tärkeintä tänä päivänä eurooppalaisessa tilanteessa, ruotsin, saksan vai ranskan osaaminen. En minä halua siihen erityisesti vastata, mutta minulla on aika selvä kuva siitä, että ranska alkaa olla todella tärkeä kieli suomalaisille samaten kuin saksan kieli.

Mitä tulee ed. Alarannan heittoon siitä, että Oulun läänin nuoret muka osaisivat paremmin lukea ruotsinkielisiä kirjoja tai Hufvudstadsbladetia, siitä en ole ollenkaan vakuuttunut. Meillähän on täysin samanlainen ylioppilastutkinto kaikille. Se mittaa ihan samalla tavalla Oulun läänin nuorten kuin satakuntalaisten nuortenkin osaamista, ja sen osalta voidaan sanoa, että ylioppilastutkinto ei kovin paljon vielä ruotsin kielen osaamista vaadi.

Ed. R y h ä n e n : Herra puhemies! Ed. Elon aloite on mitä aiheellisin. Aloitteessa ja ed. Elon äsken käyttämässä puheenvuorossa on perusteltu asiaa, ja perustelut ovat tulleet esille hyvin ja ansiokkaasti. Kannatan vilpittömästi tätä lakialoitetta. Lähestyn kysymystä nimenomaan kansasta käsin ja nimenomaan pedagogiikan näkökulmasta käsin.

Mielestäni tässä kysymyksessä on ensinnäkin kuunneltava kansaa, niin kuin pitäisi kuunnella tässä talossa kaikissa asioissa. Tästä kysymyksestä on tehty useita tutkimuksia tällä vuosikymmenellä. Taloustutkimus on viimeksi helmikuussa tänä vuonna tutkinut suomalaisten suhtautumista ruotsin kielen opetukseen peruskouluissa. Tämän tutkimuksen mukaan kaksi kolmasosaa eli 65 prosenttia vastaajista kannatti ruotsin kielen valinnaisuutta muitten kielten tapaan. Pakollisuutta kannatti 31 prosenttia, ja vastaajista 3 prosenttia oli sitä mieltä, että ruotsia ei tarvitsisi opettaa lainkaan. Vuosina 1991 ja 1990 tehdyissä vastaavissa tutkimuksissa ovat nämä suhdeluvut jokseenkin samat.

Kun nykyisin tehdään paljon inhottavia päätöksiä kansaa kohtaan, tässä kysymyksessä voitaisiin tehdä laadullinen uudistus, kun määrällisiä ei pystytä tekemään, ja tämä uudistus voitaisiin tehdä ilmaiseksi, ilmeisesti jopa säästäen.

Ed. Nyby, minä en ole aloitetta sellaisena lukenut suomenruotsalaisia vastaan, vaan se on tehty nimenomaan tarpeesta käsin ja suomenkielisten puolesta. Suomenruotsalaiset ansaitsevat kaiken arvostuksen ja kunnioituksen. Ainakin itse tulen kaikessa toimimaan sen puolesta, että tässä maassa toteutetaan tasa-arvoa kielen, rodun ja kaiken muun tällaisen suhteen. Suomenruotsalaiset ovat tehneet tässä maassa arvokasta työtä, ovat tehneet arvokkaita palveluksia yhteiselle isänmaallemme. Ruotsin kielellä on, niin kuin on tullut esille, historialliset taustat, ja se on osa elävää historiaamme.

Tämä kysymys on ratkaistava rakentavalla tavalla. Tärkeän ja rakentavan puheenvuoron käytti muutama viikko sitten suomenruotsalaisten kansankäräjien puheenjohtaja ed. Lax Helsingin Sanomissa, jossa hän suuntasi rakentavalla tavalla katseet tulevaisuuteen. Minä ihailen suuresti suomenruotsalaisten kielitaitoa ja mainitsen erityisesti ed. Laxin, jonka toiminta lakivaliokunnan puheenjohtajana EU:hun tehdyllä matkalla osoitti jotakin oikein hienoa tyylikkyyttä. Hän linjakkaasti, kielitaitoisesti, osaavasti veti tuota matkaa, samoin kuin voin sanoa vilpittömästi, että koko lakivaliokunnan toiminta on ollut hyvin korkeatasoista.

Tämä kysymyshän oli esillä edellisessä hallituksessa. Silloinen opetusministeri Uosukainen ja hänen erityisavustajansa, nykyinen ministeri Heinonen esittivät ruotsin kielen valinnaisuutta ja ajoivat voimakkaasti tätä kysymystä. Uskoisin, että ministeri Heinonen edelleenkin olisi tällä samalla kannalla. Tuntuu ihmeelliseltä lausuma, jonka ed. Elo toi, että ministeri Heinonen ei aio avata keskustelua. Keskusteluhan on auki, sitä käydään tänä päivänä eduskunnassa. Toivon, että hallituksessa tämä kysymys otetaan sillä tavalla vakavasti esille, kuin ed. Elo äsken esille toi. Uosukaisen esitys hautautui edellisessä hallituksessa puhtaaseen puoluepolitiikkaan eikä koskaan päässyt eduskuntaan.

Perusteet esitykselle ovat minusta täysin selvät, ne ovat pedagogiset seikat ja oppilaitten motivaatio, toisena perusteena on tietenkin tarve. Siis kun olemme nyt Euroopan unionissa, silloin muitten suurten kielten asema korostuu hyvin voimakkaasti. On aivan selvää, että tänä päivänä suomalaiset kautta linjan eivät riittävästi hallitse näitä suuria kieliä, englantia, ranskaa ja saksaa.

Pohjoismainen yhteistyö, jota on tuotu esille, ei minusta vaadi ruotsin kielen opettamista koko kansalle. Pohjoismaiden neuvosto jne. hoituu varmasti valinnaisella kielen opetuksella. Noihin tehtäviin valikoituu ihmisiä, joilla on valmiudet myös kielen puolesta toimia menestyksellisesti Suomen puolesta.

Oppimiskyky on rajallinen. Ruotsin kieli vie tilaa tärkeiltä suurilta kieliltä. Ruotsi on aivan varmasti suomenkieliselle vieras kieli, yhtä vieras kieli, jopa vieraampikin kuin tänä päivänä englanti, jota hyvin monella tavalla jo lapsesta asti opitaan ja jota seurataan.

Mielestäni tällaisesta kansalaispalautteesta on hyvä näyte tänä päivänä Iltalehdessä ollut nimimerkki Eurooppalaisen kirjoitus. Tämä ansaitsee tulla esille. "SDP:n kansanedustaja Mikko Elo esittää lakialoitteen pakkoruotsin poistosta koulusta ja sen asettamisen valinnaiseksi kieleksi. Hyvä, hyvä. Jos vihdoinkin edes lapsemme säästyvät tältä pakkoruotsin lukemiselta.

Itse olen aikoinaan asunut ja työskennellyt Tanskassa, Saksassa ja Hollannissa. Kyllä silloin konkreettisesti huomasi, miten hukkaan olivat menneet tuhannet pakkohikitunnit 8 vuoden ajalta ruotsinkielen parissa ja mikä hyöty olisi ollut saman ajan ja tarmon käyttämisestä johonkin tarpeellisempaan kieleen. Elon lakiehdotus on mentävä läpi. Kielten valinnanvapaus voimaan kouluissa."

Jotenkin minä kaipaan tässä kysymyksessä sellaista kiihkotonta ja järkevää keskustelua, joka palvelisi suomalaisten ihmisten etua ja nimenomaan tämän enemmistön etua paremmalla tavalla kuin tällä hetkellä. Suomalaisten etu pitää panna kaiken puoluepolitiikan ja kaiken politiikan edelle. Niin kuin äsken sanoin, puoluepolitiikkaa on tässä kysymyksessä ollut aivan liikaa. Se kävi selville edellisen hallituksen aikana.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa herra puhemies! Monet ovat jo ennalta tuominneet ed. Elon aloitteen pakkoruotsin lopettamisesta kouluissamme. Jo pelkkää esitystä tunnutaan pitävän ikään kuin majesteettirikoksena ja esityksestä kiinnostuneita pyritään halveksimaan, ellei muuten niin auktoriteetteihin vedoten. Mistä lähtien ruotsin kielen opetuksesta kouluissamme on tullut sellainen tabu, ettei keskustella enää voi? Eihän tällä pakkoruotsilla kuitenkaan kovin pitkiä perinteitä ole meillä.

Kiihkotonta keskustelua ruotsin kielen opetuksesta näyttää olevan vaikea käydä. Ed. Elon lakialoitteessa ei kajota ruotsinkielisten perustuslaillisiin oikeuksiin. Kysymys ei ole mistään perusoikeuksien lähellekään tulevasta asiasta. Suomi pysyy kaksikielisenä maana, vaikka aloite hyväksyttäisiinkin. Aloitteen periaatepuoli on siis kunnossa. Kysymyksessä ei ole hyökkäys ruotsinkielisiä vastaan tai kaksikielistä Suomea vastaan. Kysymys on kouluopetuksesta, ja kouluopetus on koko kansan asia.

Ed. Elo on perustellut aloitteensa käytännöllisin syin. Omalta osaltani haluan vielä lisätä jotakin. Kansalaisemme käyttävät varsin suuren energian ruotsin kieleen, mutta eivät sitä näytä pakon kautta oppivan, niin kuin täällä on tullut esiin. Kaiken opetuksen tuloksellisuutta on näinä aikoina arvioitava, se on jopa välttämätöntä. Asiat eivät nyt kerta kaikkiaan ole kunnossa ruotsin kielen opetuksen kanssa. Se täällä pitäisi yhteisesti kyetä tunnustamaan. Panokset ja tuotokset eivät tässä vastaa toisiaan. Minä en haluaisi lähteä moittimaan koko ruotsin kielen opettajien joukkoa kuitenkaan tästä asiasta. (Ed. Elo: Ei missään tapauksessa!) Se on täysi mahdottomuus.

Pakkoruotsi on näköjään aivan erityinen kysymys. Samaa pakkokeskustelua ei ole juuri muiden tärkeiden oppiaineiden osalta maassamme esiintynyt. Jumpasta ja uskonnosta tietysti silloin tällöin keskustellaan. Mutta esimerkiksi pakkomatematiikkaa tarvitaan koko maan alueella toisin kuin ruotsia. Oppilaiden motivaatio on eri syistä johtuen kerta kaikkiaan riittämätön ruotsin kielen oppimiseen sillä tavoin, että sillä voisi todella kommunikoida luontevasti.

Ruotsinkieliset ovat esittäneet tämän tästä vaatimuksia, että heitä olisi heidän äidinkielellään kyettävä palvelemaan nykyistä paremmin. Vaatimus voi olla varsin oikeutettu. Ruotsin kielen opetuksen määrä on kuitenkin jo nyt kouluissamme aivan varmasti maksimaalinen. Ei ole realistista esittää, että sitä vielä lisättäisiin. Parempi vaihtoehto kenties olisi, että palvelutaso kielen puolesta toteutettaisiin niin, että huolehdittaisiin useammin siitä, että sekä palveltava asiakas että työntekijä ovat samankielisiä. Tällaisiin järjestelyihin ollaan esimerkiksi Ruotsin-

kin puolella ehkä useittenkin toivomusten jälkeen vähitellen ryhtymässä.

Kenties avoimin mielin tulisikin etsiä ratkaisuja tekemällä ruotsin kielestä vapaaehtoinen. Oikeastaan riittää, kun mietitään, miten suuren suosion kielikylvyt ovat maassamme saaneet. Kylvetys on täysin vapaaehtoista, se on kiehtovaa, sinne on suuri ryntäys. Kylvetettävä lapsi ei enää tarvitse pakkoruotsia. Hän todennäköisesti siirtyy myös ruotsinkieliseen kouluun ja hankkii luontevalla tavalla kielen taidot. Mielestäni on varmasti monia pedagogisiakin syitä, minkä takia jotakin tässä asiassa täytyisi saada nyt liikkumaan.

Arvoisa puhemies! Myös kansalaiset ajattelevat kieliopintoja käytännönläheisesti. Esimerkiksi espanjan kieltä on ryhdytty työväenopistoissa vapaaehtoisesti opiskelemaan, kun siitä on havaittu saatavan iloa ja hyötyä matkailun suuntautuessa espanjankielisiin maihin. Kyllä myös ne, jotka haluavat olla tekemisissä ruotsinkielisten kanssa, hankkivat tämän kielitaidon. Kielitaidottomuus edistää, ei opetuksen puute.

Ed. Nybylle haluaisin sanoa, että ei eliittisyys synny opetuksesta vaan osaamisesta.

Ruotsin kieltä maassamme tarvitaan vain ruotsinkielisillä ja kaksikielisillä alueilla sekä julkisissa viroissa, noin suurin piirtein kuitenkin. Suurin osa maantieteellisestä Suomesta ei koskaan joudu tai pääse kosketukseen ruotsinkielisen alueen tai kielitarpeen kanssa. Pakkoruotsi ei ole poistanut sitä, että suomenkieliset edelleen vierastavat muuttaa ruotsinkielisille ja kaksikielisille alueille maassamme. Tämän voi ajatella johtuvan aika syvällisistä syistä, muun muassa kulttuurieroista. Myös ruotsinkieliset yhteisöt ovat melko suljettuja eikä niistä esiinny paljonkaan muuttoliikettä ainakaan kokonaan suomenkielisille alueille.

Kuten sanoin, pakkoruotsilla on lyhyt historia. Olosuhteet muuttuvat. Suomi oli aiemmin väkevästi kiinni pohjoismaisessa yhteistyössä. Nyt suuntaudumme eittämättä suuremmalla energialla Eurooppaan. Sitä paitsi hyvälläkään ruotsin kielellä ei todellakaan pärjää esimerkiksi tanskalaisten kanssa. Englanti on jo käytännössä tullut avuksi myös pohjoismaisissa yhteyksissä. Sen jälkeen kun esimerkiksi Pohjoismaiden neuvoston istunnoissa ja ryhmäkokouksissa ja valiokuntien kokouksissa on siirrytty antamaan myös suomen kielelle virallinen asema ja puhe tulkataan, ei ole tarvetta käyttää näilläkään areenoilla ruotsia. Itsensä kokeminen kielellisesti tasa-arvoiseksi äidinkieltä puhuvan kanssa onnistuu todella harvoin, ja voi olla asian kannalta parempi, että tällaisissa vaativissa tilanteissa puhutaan äidinkieltä ja nojaudutaan tulkin apuun.

Suomen koululaitoksessa on vähän tilaa erilaisille opetusohjelmille. Olen varma siitä, että jo kahden uuden kielen ohjelma koko ikäluokalle on peruskoulussamme liian raskas. Lahjakkaimmat ja kiinnostuneet voisivat aina halutessaan valita ruotsin. Kaksikielisillä alueilla ruotsin kielen asema A-kielenä on ollut varsin vahva, esimerkiksi Vaasassa noin 60 prosenttia; en ole aivan viimeisiä lukuja katsonut, mutta siinä se on ollut. Uskon, niin kuin täällä on tullut esiin, että vaikka siirryttäisiin vapaaehtoiseen ruotsin kieleen, niin nimenomaan käytännön syyt eivät tulisi mitenkään muuttamaan esimerkiksi kaksikielisissä kunnissa ruotsin kielen asemaa.

Arvoisa puhemies! Mielestäni olisi korkea aika edes kokeiluluonteisesti lähteä hieman liikkumaan ruotsin kielen opetuksen asiassa. Kysyn, eikö voitaisi ajatella, että ruotsin kieli olisi pakollinen peruskoulun kieli ruotsinkielisissä ja kaksikielisissä kunnissa, mutta muissa kunnissa kenties se voisi olla vapaaehtoinen.

Ottamatta nyt lopullista kantaa ruotsin kielen opetuksen yksityiskohtaisiin järjestelyihin näen kyllä, että asiaa kannattaisi selvitellä ja tässäkin opetusaineessa aikaansaada runsaasti kokeiluja. En sen sijaan yhdy siihen ajatukseen, ettei virkamiehiltä tulisi vaatia ruotsin kielen taitoa edelleen. On kiistatta monia sellaisia tehtäviä, joissa kaksikielisen Suomen virkamiehen on hallittava molemmat kielet. Huomasin, että ed. Elon lakialoite ei kuitenkaan pidä sisällään mitään ehdotusta tältä osin.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Aivan lyhyesti tästä virkamieheltä vaadittavasta kielitaidosta. Kyllähän, niin kuin totesin omassa alustavassa puheenvuorossani, se kielitaito, jota virkamieheltä tänä päivänä vaaditaan ns. virkamiestutkinnon osalta, vaihtelee hyvin paljon riippuen siitä, kuka on tenttaamassa tätä henkilöä. Kieltämättä se on aika vaativa tutkinto ja edellyttää suhteellisen hyvää ruotsin kielen osaamista. Mutta eikö voitaisi ajatella myös niin, että aina kun virka määritellään, määritellään myös sen pätevyysvaatimukset ja siinä yhteydessä hakeutuisivat siihen virkaan ne, joilla on vaadittava kielitaito? Ei minun mielestäni se välttämättä edellytä sitä, että kaikilta suomalaisilta virkamiehiltä vaadittaisiin tällainen ns. virka-

miestutkinto, joka tällä hetkellä on meillä asetuksessa, sekä korkeakouluissa että ammattikorkeakouluissa.

Ed. Puhjo: Herra puhemies! Lakialoite laiksi peruskoululain 27 §:n muuttamisesta sisältää konkreettisen esityksen ruotsin kielen muuttamisesta peruskoulussa valinnaiseksi. Vaikka itse muutosta voitaisiin arvioida suhteellisen vähäiseksi, osoittaa aloitteen perusteluiden tarkastelu aloitteentekijän tavoitteena olevan varsin suurten ja periaatteellisten Suomessa vallitsevien kulttuuriperinteiden muuttamisen. Kun nykyisten vanhuuseläkeläisten vanhemmat ovat Suomessa viimeksi saaneet kokea kieliriidat haittoineen, niin nyt ollaan aloitteella järjestelemässä uudelleen kieliriitojen aikakautta. Kyse voi olla vakavasta asiasta. Viittaan vain Balkanin ja entisen Neuvostoliiton eteläosien ongelmiin.

Mikäli lakialoite toteutuu ja varsinkin jos perusteluissa mainittu ruotsin kielen aseman heikentäminen työelämässä toteutuu, niin seurauksset nykyelämänmenoon voivat olla melkoiset. Periaatteelliselta kannalta katsoen aloitteentekijän tavoitteiden toteutuminen rikkoo Suomessa yleisesti hyväksyttyä periaatetta, jonka mukaan jokaisella on oikeus tulla toimeen omalla äidinkielellään.

Suomi on kaksikielinen maa. Siitä on ollut myös käytännöllistä hyötyä. Ed. Lax puhui eilen Porissa ruotsalaisuuden päivillä mielenkiintoisesti eestin, suomen ja ruotsin kielen yhteyksistä, mikä konkreettisesti valaisi vieraan naapurikielen suuren merkityksen. Kun suomalaiset asioivat virolaisten kanssa, niin on ollut suuri etu, kun virolaiset hallitsevat hyvin suomen kielen. Samoin on laita Suomen ja Ruotsin välisessä kanssakäymisessä. On ollut selvä etu, että suomalaiset ovat tällöin voineet käyttää ruotsin kieltä. Vaikka Suomen ja Ruotsin välillä on ollut tiettyä jännitettä, on melko varmaa, että ruotsin kielen käytön ansiosta suomalaisia on kohdeltu kanssakäymisessä eri tavalla kuin minkä tahansa muun maailman maan kansalaisia englantia tai muuta kieltä käyttäessään.

Herra puhemies! Lain perusteluissa esitetään lainmuutoksen tarpeen syntyneen EU-jäsenyyden myötä. Suomi on tosin ennenkin ollut vahvasti sidoksissa Eurooppaan, joten muutos entiseen aikaan ei ole järin suuri varsinkin, jos katsomme asian siltä kannalta, kuinka montaa työntekijää asia koskee. EU-jäsenyyden myötä tarvittava lisätyöntekijämäärä on mitätön verrattuna siihen valtavaan Suomessa olevaan työvoimaan, joka työskentelee ruotsinkielisen väestönosan asuinalueilla tai valtion ja korkeakoulujen piirissä. Aloitteella yritetään lyödä lyttyyn ruotsin kielen käyttö Suomessa kokonaan.

En kuitenkaan usko, että suomalaisalueilla halutaan muuttaa periaatetta, että jokaisella on oikeus tulla toimeen omalla äidinkielellään. Tästä sitten seuraa, etteivät aloitteen perusteluissa mainitut ruotsin kielen vaatimustason poistamiset koulutus- ja työelämän tietyillä tasoilla tule toteutumaan. Tätä taustaa vasten tulee katsoa ruotsin kielen tarvetta jo peruskoulutasolla. Kyseessä on oikeastaan ammatinvalintaongelma. Kuka vanhempi osaa sanoa perustellusti, ettei heidän lapsensa tarvitse ruotsin kieltä koulussa? Ei ainakaan sellainen, joka haluaa lapsestaan esimerkiksi lääkärin. On monia muitakin ammatteja, missä uran huipulle päästäkseen — eikä aina edes huipullekaan — tarvitaan molempien kotimaisten kielten riittävä hallinta. Jos ruotsin kielestä tulee valinnainen, asettaa se vanhemmat vaikean valinnan eteen. Vanhemmat haluavat lapsilleen tietenkin parasta tulevaisuutta.

Ongelmaksi tulee kuitenkin nykyinen asioiden yleensä lyhytnäköinen ratkaisutapa. Yhteiskunta on viime aikoina pienintä piirtoa myöten muutettu sellaiseksi, etteivät ihmiset tarvitsisi suunnitelmallisuutta ollenkaan. Pahimpana esimerkkinä kasvatuksellisessa mielessä tästä on rajoittamattomaan aukioloon pyrkiminen kaupoissa. Kun katsotaan koululaisten tulevaisuutta, en usko vanhempien vastuulliseen harkintaan ruotsin kielen valinnoissa, kun se ei onnistu edes sellaisessa lapsen välittömään terveydentilaankin vaikuttavassa asiassa kuin lemmikkieläinten hävittämisessä, mikäli suvussa esiintyy astmaa ja allergioita. Tässäkin tapauksessa vanhemmat ovat aktiivisesti rajoittamassa oman lapsensa monipuolista ammatinvalintaa.

Herra puhemies! Koska en kannata uusia kieliriitoja enkä koululaisten ammatillisen tulevaisuuden rajoittuneisuutta Suomessa, ja kun kannatan ruotsinkielisten perusoikeutta kieleensä, olisi mielestäni parasta, että ed. Elo vetäisi aloitteensa pois.

Ed. Lax: Herr talman, herra puhemies! Mycket har sagts i den här debatten och det var speciellt intressant, tyckte jag, för mig nu att lyssna till min kollega riksdagsman Puhjo. Jag blev visserligen litet orolig att han skulle ta alla orden ur munnen på mig. Jag hade nämligen själv

tänkt gå in på en del saker som han tog upp här. (Ed. Elo: Mycket riktigt! Ni har kommit överens om vad ni säger!) — Det är i så fall telepati och det är ju glädjande om det kan fungera.

Jag ställer mig frågan när jag har lyssnat på kollegan Mikko Elo, om världen för Finlands del verkligen har förändrats så mycket sedan 1990 eller sedan början av det här året då Finland blev EU-medlem, att alla de bindningar till omvärlden som har byggts upp under årtionden och mycket längre tid, så där bara över en natt skulle ha förändrats? Det tror jag inte.

Det är sedan en annan sak att kollegan Mikko Elo först nu har kommit underfund med vilket enormt behov av språkkunskaper vi har i det här landet och det är ju glädjande att det har skett, bättre nu än aldrig. Men de facto så har det här behovet existerat länge, så jag tycker på sätt och vis att perspektivet är något överraskande i denna hans betraktelse.

Det är en mycket stor fråga som Mikko Elo har väckt, en mycket stor fråga för hela detta folk. Det är naturligtvis också en fråga av ytterst stor betydelse för landets svenska befolkning och möjligheten att tillgodose den svenska befolkningens rättigheter och möjligheter att leva på sitt eget språk. Jag skall inte alls gå in på den frågan här.

Jag skall egentligen hålla mig bara till ett tema och det är frågan om den finländska, den finska identiteten och frågan om det i den, i den finska jag-bilden, den identiteten, i kraft av vilken Finlands folk tror sig klara sig bäst i umgänget med andra folk och vill klara sig bäst i detta umgänge. Det är ytterst den här frågan det gäller och då är frågan den, ryms det, finns det utrymme i den finska identiteten också för det svenska språket och den svenska kulturen och tror Finlands folk att vi står bättre rustade som ett enspråkigt monokulturellt folk i detta umgänge eller som ett folk med två språk, två genuina kulturer?

Statsminister Paavo Lipponen gav igår i Mikko Elos hemstad ett entydigt svar på denna fråga.

Ed. Elo nostaa koko Suomen kansan kannalta pohdittavaksi varsin suuren kysymyksen. Itse asiassa tämä liittyy Suomen kansan identiteettiin, minäkuvaan, keskeisimpään kansalliseen kysymykseen. Se liittyy siihen, millaisen suomalaisuuden, millaisen minäkuvan varassa me suomalaiset uskomme, että me pärjäämme muiden kansojen keskuudessa ja kanssakäymisessä heidän kanssaan. Tästä on kysymys itse asiassa. Siinä mielessä minusta on tervetullutta, että ed. Mikko Elo on nostanut kysymyksen esille, koska se antaa meille aihetta pohtia asiaa, jota ei ole riittävästi pohdittu nyt Euroopan murroksessa.

Mielestäni tässä on kaksi keskeistä kysymystä: Haluammeko yksikielisenä rakentaa suhteitamme uudessa Euroopassa, maailmassa, vai kaksikielisenä maana, monikulttuurisena kansakuntana? Toinen kysymys, joka tietysti liittyy tähän, on: Onko meidän uskottavuutemme pohjoismaisen yhteisön täysivaltaisena jäsenenä millainen, jos me käännämme selkämme ruotsin kielelle ja ruotsinkieliselle kulttuurille?

Tällä on tietysti myös yhtymäkohtia meidän perustuslakiimme. On turha kieltää, etteikö näin olisi. Kysymyshän on juuri siitä, tunnustammeko, että meillä on kaksi kansalliskieltä ja kansalliskulttuuria myös perustuslain mielessä, haluammeko näitä vaalia ja tunnustaa ne koko kansan yhteiseksi omaisuudeksi.

Herra puhemies! Kyllä minäkin ymmärrän ja uskon, että on tällaisia kielteisiä asenteita ruotsin kieltä kohtaan suomalaisissa kouluissa. Minä pidän sitä erinomaisen huolestuttavana, ehkä paljon huolestuttavampanakin kuin edustajatoveri Elo. Minusta asennekysymyksiin täytyy suhtautua asennekysymyksinä, eikä ryhtyä niitä jollakin lailla pukemaan järkisyiden taikka selitysten muotoon. On tunnustettava, että nämä ovat tunneasioita. On etsittävä myös keinoja kansakunnan kannalta kenties kielteisten asenteiden korjaamiseksi.

Tässä mielessä ed. Elon keino, ruotsin kielen opetuksen tekeminen valinnaiseksi suomenkielisissä kouluissa, on itsepetos, jos me todella haluamme näihin asenteisiin vaikuttaa. Ei siihen mitän simsalabim-keinoa löydy eikä erityisesti tämä sellainen ole. Sillä olisi lyhyellä aikavälillä aivan ilmeisiä seurauksia esimerkiksi ruotsinopettajien työllisyyden osalta. He joutuisivat äkkiä hakeutumaan muihin tehtäviin. Mitä tapahtuu silloin? Silloin lyhyessä ajassa hävitetään sellainen opettajapääoma, joka on vuosien varrella suurella vaivalla rakennettu maahan. Sitten kun kenties havaitaan että tarvittaisiin, täytyy antaa tätä opetusta uudelleen, heitä ei enää ole olemassa.

Vaikka tässä nyt kovasti todistellaan, että kysymys ei sinänsä liity Ahvenanmaahan eikä Ruotsin kielipolitiikkaan, minusta ylenpalttinen vakuuttelu tältä osin itse asiassa todistaa päinvastaista. Sen vuoksi minä myös haluan esittää kysymyksen, onko todellakin suomalaisuutta tä-

män päivän Suomessa rakennettava Ruotsin minunkin mielestäni kieron ielipolitiikan kostamisen varassa. Sitä todistelua olen kuullut jo monta kertaa tämän illan kuluessa.

Haluaisin tässä vain suurella mielihyvällä muistella pääministeri Paavo Lipposen sanoja hänen eilisillan puheessaan Porissa. Hän totesi: "Suvaitsevaisuus on ensinnäkin keskeinen arvo, jolle väestöryhmien välistä kanssakäymistä, kansojen välistä kanssakäymistä tämän päivän Euroopassa ja maailmassa tulee pyrkiä rakentamaan." Hän totesi myös, että monen identiteetin, monen minäkuvan olemassaolo on yksilön samoin kuin kansakunnankin kannalta vahvistava tekijä, omanarvontuntoa vahvistava. Sitten hän totesi myös, että suomenkielisen väestön suhde ruotsinkieliseen väestöömme on tavallaan kypsyyskysymys — kypsyyskoe, hän muistaakseni sanoi. Sitten hän vähän huumorimielessä, mutta ilmeisesti myös melkoisella tositarkoituksella heitti ilmaan ajatuksen, että kun katselee ympäriinsä eduskunnassa, tulee miettineeksi, ovatko kaikki edustajat ikää myöten täällä sitten kypsyneetkään.

Det som, herr talman, egentligen oroar mig allra mest i Mikko Elos anförande, det är när han säger och jämför sin identitet med Mats Nybys identitet och alltså inte erkänner detta att varje människa har flera identiteter, och ju fler hon har, desto starkare står hon. Han säger att "jag har ingen nordisk identitet". Det här bekymrar mig mycket, det är det som oroar mig allra mest i Mikko Elos anförande. Är det så här det finska folkets majoritet känner det eller inte? Det är en fråga som är ytterst viktig att vi i det här landet blir på det klara med när vi skall orientera oss i världen, i den föränderliga värld vi lever i.

Kieli, herra puhemies, ei ole vain mekaaninen viestintäväline, joksi mielestäni ed. Mikko Elo on yrittänyt sen puheenvuorossaan pelkistää. Mistä ihmisten ja kansojen välinen yhteenkuuluvaisuuden tunne oikeastaan nousee? Mikä on kielen osuus tässä? Minua ilahdutti, että ed. Puhjo oli pistänyt korvansa taakse pari sanaa, jotka lausuin eilen myöskin Porissa. — Kaikki tiet nähtävästi Suomessa nyt vievät Poriin. — Juuri tämä on hyvä muistaa, millä tavalla meihin ja meidän tunteisiimme vaikuttaa se, että me virolaisten kanssa miltei aina saamme puhua omaa kieltämme. Miltä tuntuisi, jos meidän olisi pakko aina käyttää esimerkiksi ed. Mikko Elon mainostamaa englantia tässä? Tätä sopii miettiä. Silloin kenties tuntuu aivan luonnolliselta projisoida saman tyyppisiä ajatuksia meidän suhteisiimme muihin ilmansuuntiin.

Kyllä ruotsalaiset ja muut pohjoismaalaiset suhtautuvat meihin vähän samalla lailla. Kyllä se on minun mielestäni ainakin, omien kokemustenikin perusteella, ilmiselvää. Mutta jos me järjestään turvaudumme englannin kieleen suhteessamme ruotsalaisiin erityisesti, mutta myös muihin pohjoismaalaisiin, me asetamme itsemme täysin samaan asemaan kuin ketkä tahansa muut ulkomaalaiset heidän silmissänsä.

Är det faktiskt det vi vill, herr talman, vill vi fjärma oss från våra nordiska brödrafolk? Tror vi att vi kan bygga upp ett dynamiskt Östersjöeuropa utan att sammarbeta med dem?

Ed. E l o : Herra puhemies! Ensinnäkin, mitä tulee ed. Puhjon puheenvuoroon, niin oikeastaan sinänsä tietysti oli tietyllä tavalla odotettavissa ed. Puhjon ajatuksenjuoksu, jota en kaikin osin kyllä pystynyt seuraamaan, mutta kun ed. Puhjo on EU:n vastustaja, hän myös näkee tilanteen vähän eri tavalla.

Mitä tulee sekä ed. Puhjon että ed. Henrik Laxin mainitsemaan virolaisten kielenkäyttöön, niin Euroopan neuvostossa esimerkiksi viime kesäkuussa suurlähettiläs oli kutsunut Viron valtuuskunnan meidän vieraaksemme, ja kun me yritimme puhua suomea, he aina alituisesti tarttuivat englannin kieleen eli käyttivät englannin kieltä. Minä en tiedä, mistä se johtui, johtuiko se todella siitä, että he eivät osanneet suomea, vai siitä, että he halusivat näyttää englannin kielen taitonsa. Mutta joka tapauksessa tämä on tosiasia.

Kun tässä on myös väitetty, että aloitteella pyrittäisiin ruotsin kielen poistamiseen kokonaan maastamme, nämä väitteet jääköot tietysti omaan arvoonsa. Olen jo moneen kertaan sanonut sen — ja uskon, että asialla on paljon kaikupohjaa — että valinnainen ruotsi vahvistaisi suomalaisten todellista osaamista, ei sitä näennäisosaamista, joka syntyy siitä, että yläasteella luetaan kolmen vuoden ajan pari viikkotuntia ruotsia, mahdollisesti ammattikoulussa jatketaan vielä sitä. On monta kertaa todettu, että kysymys on todella näennäisosaamisesta, jolla ei ole mitään tekemistä käytännön kielitaidon kanssa.

En minä halua olla mikään kielenpuristi, sellainen puhtauden vaalija, että sen pitää olla täy-

sin oikein, mitä puhutaan, mutta totta kai sen pitää olla ymmärrettävää, niin että se on tietyllä tavalla sujuvaa, että muutkin pystyvät sitä kieltä seuraamaan. On kiusallista joskus muuten kansainvälisissä kokouksissa nimiä mainitsematta kuulla suomalaisten puheenvuoroja esimerkiksi englannin kielellä. Niitä on erittäin vaikea seurata, koska kielen ääntäminen poikkeaa niin paljon standardikielestä, että sitä on mahdoton seurata. Mutta valitettavasti tämä on tämän päivän tosiasia.

Mitä tulee valintoihin ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Pyydän puhujaa siirtymään puhujakorokkeelle, jos hän haluaa jatkaa.

Puhuja (korokkeelta): Herra puhemies! Ainahan valintoja on tehtävä. Aina vanhemmat joutuvat tekemään valintoja, ja kyllä minä uskon siihen, että suomalaiset vanhemmat sekä pystyvät tekemään valintoja että itse vastaavat niistä valinnoista, jotka heidän lapsiaan koskevat.

Jo, när Henrik Lax talade om hur världen har förändrats på fem år, alltså sedan 1990, så skulle jag nog säga att säkert har Henrik Lax också märkt att världen har förändrats. Sovjetunionen har upphört att existera och det finns lika stora förändringar överallt i världen. (Ed. Lax: Vi vet nog!) — Nej, Henrik, det är bara ett exempel på hur världen har förändrats, ifall du inte har märkt det. Jag hoppas att du också tittar dig omkring här i Finland och Europa, så kan du märka hur världen förändras varje dag. — Jag tror inte att det skulle vara så att tvångssvenskan skulle ha blivit förhatlig nu på fem år. Jag tror att den här inställngen, som de finska barnen ofta har mot det svenska språket, den har existerat hela tiden. När det alltså gäller tvångssvenskan, så är det ju fråga om en ganska kort period. Det var ju Johannes Virolainen, som kom överens med svenska folkpartiet om att införa svenska som obligatoriskt ämne i grundskolan, och det är bara från och med slutet av 60-talet när den här utvecklingen började. Jag hoppas att man också inom Svenska folkpartiet bättre lyssnar till vad folk tycker om saker och ting. Jag tror att det blir t.o.m. farligt med tiden om vi inte i tid lyssnar till vad folk vill ha. Vi kan ju inte tvinga dem. Det är absolut främmande för mig att vi skulle kunna göra det.

När Henrik Lax säger att jag eftersträvar ett monokulturellt land så stämmer det inte. Jag strävar efter ett land där vi kan tala många språk, inte endast finska och svenska utan också engelska och tyska och franska och ryska och hur många språk som helst. Så som folk vill ha det, inte så som vi vill bestämma från riksdagens talarstol.

Mitä tulee tähän tilanteeseen, haluaisin kyllä tietyllä tavalla varoittaa siitä, ettei käy niin kuin kävi Itä-Euroopan tilanteessa. Kun tarpeeksi kauan pakolla pidettiin jotain järjestelmää voimassa, se vain automaattisesti itsestään loppui. Minä olen aivan varma siitä, että paineet tämän päivän suomalaisessa yhteiskunnassa ovat olemassa.

Me olimme ed. Henrik Laxin kanssa perjantaina Radio Cityn lähetyksessä ja ihan mielenkiintoinen keskustelu käytiin. Oli hyvin mielenkiintoista, kun siinä oli yksi reportteri, joka ei ollut osallisena keskustelussa; hänellä oli aivan sama kuva. Hän oli nuori mies, joka sanoi, että kyllä hänellä on sama kuva kuin ed. Elolla tästä tilanteesta. Hän oli suomenruotsalainen. Kun kuuntelee nuoria ihmisiä, kaikki kysyvät, miksi meidän pakosta täytyy, miksi me emme saa vapaaehtoisesti päättää, mitä me haluamme tehdä.

Mitä tulee vielä ruotsinopettajiin, kyllähän tilanne on se, että aika harvat ruotsinopettajat ovat lukeneet ainoastaan yhtä kieltä, vaan heillä on useampia kieliä, useimmiten ainakin kaksi kieltä, joita he pystyvät opettamaan, ja usein he opettavatkin sitä toista kieltä. Minä en ole ollenkaan niin huolissani ruotsin kielen opettajien työtilanteesta kuin siitä työstä, vaivasta ja ajasta, jota suomalaiset pistävät kielen opiskeluun, niin kuin olen monen monta kertaa todennut, ilman että saadaan ulos todellista tulosta siitä.

Mitä vielä suvaitsevaisuuteen tulee, haluan korostaa suvaitsevaisuutta kaikessa, mutta olen huomannut kyllä, että kun tämän lakialoitteen todella hyvässä mielessä jätin saadaksemme aidon, avoimen keskustelun aikaan, niin heti tällainen valtava kielipoliittinen hyökkäys tehtiin. Minusta se on ihan väärin. Ei tämä ole mitään kielipolitiikkaa, herra puhemies. Tämä on mitä suurimmassa määrin koulutuspolitiikkaa, sitä, miten me suomalaiset voimme oman koulujärjestelmämme järjestää sillä tavalla, että se on mahdollisimman tehokas ja tuottava ja että suomalaisilla on todellista hyötyä siitä.

Ed. Puhjo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. Elo sanoi, että vanhemmat

kykenevät tekemään lapsilleen kielivalinnan, niin viidentoista vuoden päästä, mikäli aloite saa lain voiman, käy niin, että valinnan mahdollisuutta ei yksinkertaisesti ole. Ehkä se on aloitteen tavoitekin. Laajoilla suomenkielisillä alueilla käy nimittäin niin, että ruotsin kieltä ei opeteta lainkaan, kun ei löydy tarpeeksi halukkaita vanhempien keskuudesta. Tällöin tulevat kysymykseen kaikkien lahjakkaiden suomalaisten nuorten koulutusmahdollisuudet laajemmin, jopa koululaisten kesätyöpaikatkin. Pienenä esimerkkinä voin sanoa tursimin. Monet koululaiset käyvät leirintäalueilla kesätöissä ja palvelevat niillä kielillä, mitä osaavat. Nuoret palvelevat mielellään myös ruotsin kielellä, jos osaavat.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Herr talman! Eftersom repliker inte får användas för att ställa frågor, så vill jag bara uttrycka en förhoppning till min värderade kollega Mikko Elo, och det är då det att vi är överens om att det finns mycket negativa attityder i skolvärlden till det svenska språket. Jag uttrycker nu den förhoppningen att kollegan Mikko Elo också skulle kunna aktivt engagera sig för andra utvägar, när det gäller att förändra inställningen, skapa en naturlig och positiv inställning till det svenska språket och den svenska kulturen.

Bl.a. skulle jag efterlysa det att Mikko Elo och andra finskspråkiga personer i framskjuten ställning i det här landet skulle berätta på finska för det finska folket, öppet och naturligt, vilken glädje och vilken nytta, vilka erfarenheter att sköta många för landet viktiga affärer, han och hans övriga svenskkunniga finskspråkiga bröder har haft av sina kunskaper i svenska. (Ed. Elo: Svensktråkiga erfarenheter!) — Det här skulle vara alldeles utmärkt med tanke på att skapa det klimat, som Mikko Elo också säger sig arbeta för genom den här motionen. Jag tror, som sagt, att han har valt fel utväg.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Tuntee olevansa hienossa ja kansainvälisessä seurassa, kun tässä on keskustelua seurannut. Se on ihan hyvä asia.

Ed. Lax piti hyvän puheenvuoron puhujakorokkeelta, mutta minusta tuntuu siltä, että kehittävässä ilmapiirissä ja kehityksen eteenpäin kulkiessa hänen yrityksensä ovat yhä epätoivoisempia tässä asiassa. En kyllä toivoisi niin, mutta sellainen tunne on. Hän kysyi, haluammeko rakentaa yhteistyötä, hän tarkoitti sillä Euroopan suuntaan. Kyllä me haluamme rakentaa, mutta sen yhteistyön rakentamisessa me emme tee mitään ruotsin kielellä, eivät myöskään ruotsalaiset tee mitään omalla ruotsin kielellään, kun he rakentavat yhteyttä suureen ihanaan Eurooppaan.

Minä olen ollut aina sitä mieltä, että vähemmistön asema on pidettävä millin parempana kuin enemmistön asema, koska muutoin vähemmistö helposti tuntee joutuneensa syrjäytetyksi. On oltava myös suvaitsevaisia, mistä ed. Lax mainitsi, mutta vähemmistön aseman korostaminen ja suvaitsevaisuus eivät edellytä sitä, että valtaväestön pitäisi opetella sitä kieltä, mitä vähemmistö käyttää, että se olisi suvaitsevaisuuden mitta. Se asia on ollut kohtuutonta jo näinä viimeisinä vuosina ja vuosikymmeninä. Kaksikielisyys toki on arvostettavaa, mutta pakollinen kielenopiskeleminen suvaitsevaisuuden tunnusmerkkinä on kohtuutonta.

Tällä hetkellä olemme tietysti tilanteessa, jossa suuntaudumme Eurooppaan. Me emme ruotsin kielellä tee yhtään mitään siellä, meidän täytyy opiskella muita kieliä. Sinne reppuun, kuten alkuillasta sanoin, ei mahdu ruotsin kieltä. Nyt on opiskeltava ranskaa, saksaa ja tällaisia. Jostakin täytyy luopua, ja ruotsin kielen pois jättäminen vapaavalintaiseksi on silloin luontainen vaihtoehto.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan ed. Aittoniemelle kertoa asian, joka on varmasti hänelle hyödyllinen myös lakivaliokunnan jäsenenä. Tämä ihan vain tällaisena asiatietona edustajakollegalleni.

Siitä ei ole pitkä aika, kun oikeusministeriön korkea edustaja totesi, että sen jälkeen, kun Suomi on liittynyt Euroopan unionin jäseneksi, Suomen lakien ruotsinkielisten painosten kysyntä on roimasti noussut. Hän totesi, että ruotsi on sen verran paljon tunnetumpi kieli Euroopan unionin piirissä, ruotsin kielen kautta nyt yritetään paneutua Suomen oloihin. Hän lausui huolestuneisuutensa siitä, millä tavalla me kykenemme varmistamaan, että ruotsinkieliset lakitekstimme todellakin täyttävät kaikki laatuvaatimukset.

Ed. A l a r a n t a : Herra puhemies! Pyysin puheenvuoron, kun ajattelin, että ed. Aittoniemen puheenvuoro voi jäädä keskustelun viimeiseksi ja ainakin viimeiseksi keskustalaiseksi puheenvuoroksi. Siksi haluan todeta käydyn keskustelun yhtenä referaattina, että minusta tämä

keskustelu on kyllä osoittanut, mikä lakialoitteen tavoite on ollut. Se on tällainen poliittinen toimenpide, jollaisia kansanedustajat tietysti saavat tehdä ja synnyttää keskustelua tässä salissa. Sitä vartenhan täällä ollaan.

Jos ed. Elo olisi toiminut niin kuin ed. Ryhänen kertoi edellisen hallituksen aikana toimitun elikkä vienyt tämän asian esimerkiksi hallituksen iltakoulukeskusteluun, ei varmaan olisi tullut pyyntöjä radiohaastatteluihin eikä olisi tällaista julkisuutta tullut, niin kuin tällä toimenpiteellä on nyt aikaan saatu. (Ed. Elo: Kansanedustaja on itsenäinen kansanedustaja!)

Kun arvostelin vastauspuheenvuorossa aloitteen perusteluja köykäisiksi, niin ajattelin lähinnä sitä, mihin nyt tässä puheenvuorossa on viitattu, että ei tällaisen asian esille ottaminen ole minusta kansanedustajan lakialoiteasia. Kun täällä on sanottu, että kaksikielisyys ei ole perusoikeusasia, niin minusta poliittinen muisti on liian huono. Me olemme aivan äskettäin hyväksyneet perusoikeusuudistuksen, jossa on oma kielipykälä, ja sielläkin olemme siis korostaneet sitä, että Suomi on virallisesti kaksikielinen maa. (Ed. Elo: Sitä ei kiistetä!)

Jos halutaan muutoksia tässä, niin, ed. Elo, täytyy lähteä liikkeelle perustuslain muutoksesta, ja se on niin vaikea asia, että minä uskon, että ed. Elokin nostaa kätensä pystyyn siinä asiassa. Eli kyllä perustelujen näin suurelle muutokselle täytyy olla paljon muutakin kuin käytännöllisiä. Täällä on puhuttu pedagogiasta tai kielen opiskelun motivaatiosta, ne ovat hienoja asioita, mutta tällaiselle asialle perustelut täytyy hakea historiasta, kulttuuripolitiikasta ja kulttuurihistoriasta, kaikesta siitä, mitä rikkautta Suomelle kaksikielisyys merkitsee.

Ed. B r e m e r : Arvoisa puhemies! Eräänlaisena kompromissipäätöksenä ehkä saan sanoa, että kyllä ed. Elo on antanut aika paljon ajattelemisen aihetta tässä keskustelussa. Monet muutkin ovat antaneet. Ennen kaikkea reagoin ed. Elon sanoihin, että kansainvälisissä kokouksissa tekee pahaa kuunnella suomenkielisen englantia. Vastaavasti ed. Aittoniemi toteaa, että kun mennään Eurooppaan, emme tee mitään ruotsin kielellä, eivätkä ruotsalaisetkaan tee mitään ruotsin kielellä. Tämä on kyllä sanoisin hyvin huonosti perusteltua ja ajateltua asiaa. Nimittäin Elolta kysyisin, haluaako hän riisua meidät Eurooppaan mennessä kokonaan sitten kielistä, koska se nyt on varmaa, että suomen kielellä EU:ssa ja Euroopassa ei kovin paljoa saada aikaan. Samoin ed. Aittoniemeltä kysyisin, onko todella niin, että hän kuvittelee, että suomen kielellä siellä tehdään suuria asioita.

On väärin sanoa, että ruotsin kielellä ei tee mitään. Se on kyllä kansainvälisempi kieli kuin suomen kieli. Ennen kaikkea sillä saadaan erittäin paljon konkreettisia tuloksia eurooppalaisella tasolla, jos osataan tehdä hyvät kaupat, sinunkaupat ajatuksellisesti ruotsinkielisten kanssa, joihon luen myöskin tanskankieliset. Kyllä ruotsin kielellä pärjää, päinvastoin kuin ed. Vehkaoja väitti, tanskalaistenkin kanssa. Kolmistaan me olemme vahvoja Euroopassa, yksinään me olemme hyvin vähäpätöisiä.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Täytyy pyytää antaa, että vielä pitkitän tätä asiaa. Minä totean, ed. Bremer: Suomalaiset eivät pärjää Euroopassa, siellä Euroopassa, mikä on sitä toiminta-aluetta, nyt minä en puhu Kööpenhaminasta, emme pärjää suomen kielellä emmekä ruotsin kielellä, eivätkä ruotsinkieliset pärjää ruotsin eivätkä suomen kielellä. Siellä pärjätään niillä kielillä, joita puhutaan siellä, englanti ja todennäköisesti valtavoittoisesti tänä päivänä ranska on ottanut tietyissä asioissa voittopuolen aseman. Niillä pärjää, niin ruotsalainen, suomalainen, tanskalainen, mutta emme suomen ja ruotsin kielellä, valitettavasti. Ei minulla ole mitään peräämistä, näin minä yksinkertaisissa ajatuksissani asian ajattelen.

Ed. B r e m e r : Arvoisa puhemies! Pyydän anteeksi, että itse asiassa repliikinomaisesti käytän puheenvuoroa. Mutta kehottaisin ed. Aittoniemeä ostamaan ulkomaanmatkoja vähän useammin ja matkustamaan Kööpenhaminaa kauemmaksi. Kaikki suomalaiset suuret valtiomiehet, jotka ovat käyneet eurooppalaisella näyttämöllä, jostain syystä alkavat puolustaa ruotsin kielen asemaa Suomessa. Ehkä myöskin ed. Aittoniemi, jos hän matkustaisi kauemmaksi kuin Kööpenhaminaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

18) Lakialoite laiksi arvonlisäverolain 3 ja 85 §:n muuttamisesta

Lakialoite 53/1995 vp (Jääskeläinen ym.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

19) Lakialoite työttömyysvakuutusmaksuja sekä kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksuja koskevaksi lainsäädännöksi

Lähetekeskustelu
Lakialoite 54/1995 vp (Pekkarinen ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Tämä asia on hyvin tärkeä. Siitä on ryhmässä paljon puhuttu. Tämä on ed. Pekkarisen ensimmäisenä allekirjoittama aloite. Ehdotan, että asia pannaan pöydälle eduskunnan seuraavaan täysistuntoon, jotta asiasta voitaisiin vähän tarkemmin ja ehkä vähän suuremmalla läsnäolijoiden joukolla keskustella.

Toinen varapuhemies: Ed. Aittoniemi tarkoittanee ensi perjantaina pidettävää täysistuntoa?

Puhuja: Täytyi vähän epävarmasti lausua, kun en tiennyt, onko meillä torstaina istuntoa, mutta minä sanon nyt sitten, että perjantain istuntoon.

Toinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole päätetty yksimielisesti lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Aittoniemi ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Aittoniemen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13, valtioneuvoston kyselytunti ensi torstaina kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 20.42.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio